
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Solà i Fuentes, Anna; Alemany i Vilamajó, Agustí, dir. Prosopografia de la Bactriana, Coràsmia, Margiana i Sogdiana (558-323 aC). 2018. 32 pag. (804 Grau en Estudis Clàssics)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/195153>

under the terms of the license

PROSOPOGRAFIA DE LA BACTRIANA, CORÀSMIA, MARGIANA I SOGDIANA (558-323 AC)

Treball final de grau

ANNA SOLÀ I FUENTES

TUTOR: AGUSTÍ ALEMANY VILAMAJÓ

mām : Auramazdā : pātuv : utāmai :

viθam : utā : imām : dahyāum : taya :

adam : dārayāmiy : hauv : pātuv

Inscripció d'Arsames, Hamadan

(probablement falsa)

CONTINGUTS

AGRAÏMENTS	3
1. INTRODUCCIÓ	3
2. EL CONCEPTE DE PROSOPOGRAFIA	4
3. MARC D'ESTUDI	4
3.1. Les fonts escrites	4
3.1.1. Les fonts clàssiques	4
3.1.2. Fonts epigràfiques	6
3.1.3. Arxius de Persèpolis	6
3.1.4. Fonts numismàtiques	6
3.2. Satrapies de l'Imperi Aquemènida	6
3.2.1. Bactriana.....	7
3.2.2. Coràsmia.....	7
3.2.3. Margiana.....	7
3.2.4. Sogdiana	8
4. LLISTAT PROSOPOGRÀFIC	8
5. CONCLUSIONS.....	27
6. BIBLIOGRAFIA EMPRADA	29
7. ANNEX.....	31

AGRAÏMENTS

Agraeixo de tot cor, en primer lloc, al meu director, el doctor Agustí Alemany Vilamajó, els seus comentaris, correccions i el seguiment d'aquest treball, així com l'haver-me animat a investigar aquest tema. Agraeixo també als meus pares el suport i el sacrifici que fan per a mi dia rere dia; a la Dolors Clota i Garcia, professora de llatí i grec d'ESO i Batxillerat, per tants consells i per obrir-me les portes per així poder-me endinsar dins d'aquest món antic tan gran; i finalment als meus companys del grau i amics per aquests magnífics anys al seu costat.

1. INTRODUCCIÓ

El present treball està inclòs dins del pla d'estudis del grau d'Estudis Clàssics. Aquesta recerca pretén presentar una primera proposta de llista prosopogràfica d'època aquemènida de quatre satrapies en concret: la Bactriana, la Coràsmia, la Margiana i la Sogdiana.

Respecte a les delimitacions cronològiques i espaials, s'han estudiat les poblacions de les quatre satrapies més nord-orientals de l'Imperi Aquemènida que van conviure des del 558, any que Cir II va ser anomenat rei de les tribus perses, fins l'any 323 aC, data de la mort d'Alexandre el Gran.

El treball s'ha estructurat de la següent manera: [1] una breu introducció al gènere de la prosopografia amb l'explicació del seu concepte i el primer testimoni del mot; [2] una explicació del marc d'estudi, és a dir, el marc documental i l'etnogràfic; [3] una proposta de tractament del personatges pertanyents a les quatre satrapies; [4] unes conclusions i reflexions finals; i [5] una llista bibliogràfica i un annex.

Per a la transcripció dels noms propis s'ha utilitzat el manual de Joan Alberich i Montserrat Ros. Fem notar que al llarg del treball s'han emprat una sèrie d'abreviatures. En el cas dels autors literaris s'ha recorregut a les llistes de H.G. Liddell–R. Scott–H.S. Jones, *A Greek-English Lexicon*, Oxford 1940 (LSJ) per als autors grecs i a les llistes de P.G.W. Glare, *Oxford Latin Dictionary*, Oxford 2012 (OLD) per als autors llatins. Tot i això, hem elaborat una llista amb les abreviatures que el lector pot trobar al llarg del treball:

DB	Inscripció de Darios I a Behistun.
DBa	Inscripció menor a de Darios I a Behistun.
DBg	Inscripció menor g de Darios I a Behistun.
DPd	Inscripció menor d de Darios I a Persèpolis.
DPe	Inscripció menor e de Darios I a Persèpolis.
DSm	Inscripció de Darios I a Susa.
XPh	Inscripció h de Xerxes I a Persèpolis (o dels <i>daiva</i> -).
AII	Inscripció d'Artaxerxes I d'un lloc desconegut
A?P	Inscripció d'Artaxerxes II o III a Persèpolis.
DGP	HOFSTETTER, J. (1978). <i>Die Griechen in Persien</i> . Berlín.
NB	JUSTI, F. (1895). <i>Iranisches Namenbuch</i> , Marburg
RE	<i>Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft</i>
OP	MAYRHOFER, M. (1973). <i>Onomastica Persepolitana</i> . Wien.

2. EL CONCEPTE DE PROSOPOGRAFIA

Etimològicament, el mot prosopografia deriva de dos mots grecs: πρόσωπον ‘persona’ i γράφια ‘escriptura, estudi’. Per tant podríem definir-la com l’estudi de la identitat d’un individu.

El mot ‘prosopografia’ té una història sorprenentment llarga, redactada per primera vegada per Timothy Barnes a *Prosopography Modern and Ancient*. Els diccionaris del segle XIX expliquen la paraula prosopografia com aquell terme que indica la descripció formal de les característiques dels animals i de les persones. A la segona meitat del segle XIX, la paraula va començar a ser més utilitzada pels classicistes per indicar les llistes de diferents individus amb una informació resumida addicional.¹

La prosopografia va ser utilitzada per primera vegada com a mètode en la investigació històrica dels estudiosos del món antic, per aquest motiu l’ús i el desenvolupament de la prosopografia antiga està estretament relacionat amb el problema de l’escassetat de dades històriques.

3. MARC D'ESTUDI

3.1. Les fonts escrites

Hi ha nombroses fonts que donen testimoni del període aquemènida: inscripcions reials, cròniques històriques, ordenances legislatives, decrets dels monarques i disposicions dels sàtrapes, cartes als governadors regionals que contenen queixes dels ciutadans, correspondència oficial dels alts funcionaris perses, cartes particulars, tractats religiosos i científics, literatura narrativa, etc. Aquests documents, escrits en diferents idiomes (neaelamita, neobabilònic, arameu, egipci, grec, lici, lidi, etc), permeten d’estudiar els esdeveniments històrics, la cultura, els aspectes econòmics i socials i la vida quotidiana dels diferents pobles de l’imperi persa.

Els principals documents que s’han utilitzat pel present treball han estat bàsicament quatre: les fonts clàssiques, les inscripcions aquemènides, els arxius de Persèpolis i la numismàtica. Aquests quatre grups ens han permès de conèixer tant els personatges originaris de les satrapies estudiades com d’altres personatges que van tenir relació directa amb aquests.

3.1.1. Les fonts clàssiques

Tot i l’escassetat o gairebé manca total de fonts literàries perses, disposem d’un repertori important de testimonis literaris grecs i romans. S’ha optat per ordenar els autors tractats segons la seva cronologia.

ÈSQUIL (Αἰσχύλος 525/4–456/5 aC). No disposem de suficient material per reconstruir la vida del tràgic. Va escriure 73 tragèdies, però només se n’han conservat set. Els *Perses* (Πέρσαι) és l’utilitzada per a la present investigació, ja que ens relata la derrota dels perses a la batalla de Salamina, durant les Guerres Mèdiques.

HERÒDOT D’HALICARNÀS (Ἡρόδοτος Ἀλικαρνασσεύς 484–430 aC). Encara que coneixem la ciutat on va néixer, Halicarnàs, no contem amb masses dades biogràfiques. Ciceró es va referir a ell com a *pater historiae*, és a dir, el primer historiador. La seva principal obra respon al títol de *Ἱστορίαι* i és una barreja de dades històriques i mitològiques, amb l’objectiu principal de donar a conèixer les causes i desenvolupament de les guerres mèdiques.

TUCÍDIDES (Θουκυδίδης 454–399 aC). Va viure durant el període de la Guerra del Peloponnès, fet que relata a la seva obra historiogràfica. Coneixem algunes dades de la

¹ VERBOVEN–CARLIER–DUMOLYN (2007), pp.41-42.

seva vida, com per exemple que fou exiliat per haver arribat tard a Amfípolis com estrateg el 424 aC. A la seva *Història de les Guerra del Peloponnès* (Ἱστορία τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου) es relaten els diferents enfrontaments entre atenesos i peloponnesis després de la victòria dels grecs sobre els perses. En el transcurs del relat de l'establiment de l'imperi atenès (I 89-118), hi apareix el rei aquemènida Artaxerxes.

XENOFONT (Ξενοφῶν 428–354 aC). Fill de bona família atenesa, pren un important paper com a escriptor grec per la varietat i amplitud de la seva producció. Una de les dades més destacades és l'enrolament a l'expedició de Cir el Jove al 401 contra el seu germà Artaxerxes. L'*Anàbasi* (ἀνάβασις) i la *Ciropèdia* (Κύρου παιδεία), com també les *Hel·lèniques* (Ἑλληνικά), són útils per a la nostra investigació, car donen informació sobre personatges aquemènides.

CTÈSIAS DE CNIDOS (Κτησίας s. V–IV aC). Fou un metge reconegut i va passar disset anys a la cort persa. Va servir Artaxerxes com a metge personal fins l'any 398. La seva obra, que se'ns ha conservat fragmentàriament gràcies al resum de Foci, portava el títol de *Relats de Persia* (Περσικά), obra important pel nostre treball.

DIODOR DE SICÍLIA (Διόδωρος Σικελιώτης ca. 90–30 aC). Coneixem molt poques dades biogràfiques d'aquest autor, tot i que sabem per la seva obra que va viure durant el segle I aC coincidint amb Juli Cèsar i August. La seva obra és coneguda amb el nom de *Biblioteca Històrica* (Βιβλιοθήκη ἱστορική), tractat on s'expliquen la història i la cultura de diferents pobles, amb una barreja de mites i d'elements històrics. Hi apareixen els noms de diferents personatges que tenen relació amb les poblacions estudiades.

ESTRABÓ D'AMÀSIA (Στράβων ca. 64–17 dC). Un dels primers geògrafs que va viatjar interessant-se per la geografia pràctica i descriptiva, tot i que barreja elements històrics i mitogràfics. La seva obra és coneguda amb el nom de *Geografia* (Γεωγραφικά), que dividida en disset llibres descriu l'etnografia de diferents pobles, entre els quals es troben els estudiats.

PLUTARC (Πλούταρχος ca. 50/46–120 dC). Va néixer a Queronea. Els detalls biogràfics són extrets de les seves obres. Va estudiar a Atenes al voltant de l'Acadèmia. Un cop acabada la seva formació, va fundar a Queronea una Acadèmia. L'obra d'aquest autor es pot dividir en dos grans blocs: les obres morals (Ἠθικά) i les *Vides paral·leles* (Βίοι Παράλληλοι), aquestes últimes utilitzades pel treball, ja que hi ha un capítol dedicat a Alexandre o a altres personatges que poden ser útils, com per exemple Temístocles.

FLAVI ARRIÀ (Φλάβιος Ἀρριανός ca. 89–175 dC). Va néixer a Nicòmedia en el sí d'una família rica i distingida. Es va iniciar en el sacerdoci de Demèter i Core. Va escriure diferents obres, però la utilitzada per a aquest treball és l'*Expedició d'Alexandre* (Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις), obra que ens ha arribat sencera i on s'expliquen les conquestes d'Alexandre.

QUINT CURCI RUFUS (*Quintus Curtius Rufus* s. I dC). Historiador especialitzat en la vida d'Alexandre el Gran. Les *Historiae Alexandri Magni* consten de deu llibres, dels quals només s'han conservat vuit i incomplets. Destaca la descripció d'activitats militars, com per exemple l'episodi de la roca que va ser defensada pel sogdià Arimazes, i la planificació de les seves grans batalles, com la de Gaugamela.

MARC JUNIÀ JUSTÍ (*Marcus Iunianus Iustinus Frontinus* ca. s. I-II dC). Fou un escriptor i historiador romà. La seva obra reproduïx la de Pompeu Trogus i es titula *Justini Historiarum Philippicarum Libri XLIV*, on hi ha passatges sobre l'expedició d'Alexandre el Gran.

JOAN TZETZES (Ἰωάννης Τζέτζης ca. 1110–1180 dC). Els "Milers" (Χιλιάδες) és l'obra que hem utilitzat per a la investigació, ja que és una col·lecció de fragments d'altres autors de temàtica diversa: literatura, història antiga, teologia, etc.

3.1.2. Fonts epigràfiques

La majoria de les inscripcions aquemènides es troben a Pèrsia, Elam i Mèdia. La més important d'aquestes, on s'expliquen els esdeveniments dels últims anys de Cambises i els primers anys del regnat de Darios I, es troba a Behistun. També s'han utilitzat les inscripcions de Darios I que es troben a Persèpolis i a Susa, així com també les de Xerxes i Artaxerxes² a Persèpolis.

Aquestes inscripcions han estat consultades a les edicions de Kent i Schmitt,³ referències que es poden trobar citades a la bibliografia. Donen totes les inscripcions en persa antic, transliterades i traduïdes a l'anglès, per la qual cosa aquests volums són una molt bona eina de treball.

3.1.3. Arxius de Persèpolis

També reben el nom de *Tauletes* o *Textos de la Fortalesa*. Aquests textos expliquen el transport dels productes i de la ramaderia, la recaptació d'impostos, el pagament de les racions als treballadors i del salari als funcionaris de l'Estat, etc. Són textos valuosos per la investigació, ja que contenen al voltant de 2.000 noms propis i mots irànics. Aquestes tauletes han estat editades per Richard T. Hallock, amb una extensa i clara introducció i la transliteració i traducció de cada text.⁴

Tot i que no hem pogut extreure cap informació per aquest treball, també es troben els *Documents del tresor*, que daten del 492–458 aC. Aquests textos són bàsicament documents de pagament. Aquests es divideixen en dos grans grups: cartes i notes de dietari.

3.1.4. Fonts numismàtiques

Malgrat la gran quantitat de monedes d'època aquemènida trobades, només una ens ha transmès el nom d'un sàtrapa bactrià, Sofites (Σωφίτης). S'ha utilitzat el recull de Michael Alram.⁵ La moneda en qüestió porta la referència Tf. 12, 384-387.

3.2. Satrapies de l'Imperi Aquemènida

Un dels trets fonamentals de l'imperi aquemènida era l'organització. Darios I va dividir l'ampli territori en satrapies, extenses circumscripcions que constituïen unitats culturals i econòmiques que gaudien d'una ampla autonomia, però que estaven obligades a pagar un tribut i a proporcionar contingents militars. Aquestes satrapies doncs, respectaven la identitat cultural i les tradicions de les poblacions que constituïen l'imperi. Per això les satrapies es corresponien a grans trets amb les diferents contrades del Pròxim Orient i, de fet, l'administració local en aquestes gairebé no va ser modificada. Tant els càrrecs com els procediments van continuar igual que abans, però ara el destinatari de l'exacció era la cort persa imperial.

El nombre de satrapies rondava la vintena, de les quals les més antigues eren Mèdia, Pèrsia i la Susiana. Assíria i Babilònia integraven una sola circumscripció. Les satrapies occidentals eren Síria –“la satrapia a l'altre costat del riu”–, Armènia, Capadòcia, Frígia, Lídia, Cilícia i Egipte. Jònia, Lícia, Cària i Pamfília integraven les satrapies occidentals. Entre les orientals figuraven: Pàrtia, Hircània, Bàctria, Aracòsia, els Saka, Coràsmia-

² Es desconeix si es tracta d'Artaxerxes II o Artaxerxes III.

³ KENT (1950); SCHMITT (1991).

⁴ HALLOCK (1969).

⁵ ALRAM (1986).

Sogdiana i Gedròsia. La satrapia de Càspia s'estenia al nord-est de la de Mèdia fins arribar al litoral sud-occidental del mar Caspi.⁶

La creació de les satrapies va anar acompanyada d'una reforma fiscal i tributària que es va completar amb la difusió de la moneda, que havia fet la seva aparició poc temps abans a Lídia i a les ciutats gregues de la Jònia. Es va encunyar una moneda oficial, el dàric, amb un pes semblant al siclo babilònic i un 98% d'or fi o un 90% de plata. La moneda i el sistema ponderal oficial es van sobreposar, sense eliminar-los, als mitjans de pagament i als sistemes de pesos i mesures locals, una altra mostra de l'equilibri aconseguit per Darios I entre l'autonomia de les satrapies i el caràcter autocràtic del govern central. La moneda de Darios tenia, en realitat, una funció política, ja que se n'encunyava poca i no per a la circulació interior, sinó per als intercanvis amb els països estrangers. Tot el metall preciós era pesat i guardat en la tresoreria reial, on es fonia per a la seva tesaurització a Susa i Persèpolis.⁷

Es van millorar les comunicacions en tot l'imperi i es van posar en marxa un sistema de postes i correus a cavall que tenia informat en tot moment el Gran Rei del que passava en les diferents regions de l'imperi. Un camí reial unia el centre de l'imperi, on es trobaven les tres capitals, és a dir, Persèpolis, Susa i Ecbàtana, a través de Gaugamela, amb les províncies occidentals, arribant fins a Sardes i Efes.

3.2.1. Bactriana (gr. Βακτριανή, ap. *Bāxtriš*).⁸

Amb capital a Bactra, el territori es trobava a la plana entre el Hindu Kush i l'Āmū Daryā, tot i que en certs moments els límits polítics de Bàctria s'estenen molt més enllà del marc geogràfic de la plana.

Després de l'annexió a l'imperi persa de Cir al segle VI, la Bactriana, juntament amb la Margiana, van formar la dotzena satrapia. Aquesta annexió es va aconseguir a partir d'una unió personal de les corones, fet que s'observa en la mesura que el sàtrapa sempre era un parent proper del gran rei. Bactra va ocupar una posició rellevant en el camí reial cap a l'Índia. Tenim diversos testimonis del seu paper important dins de l'exèrcit persa: els bactrians van participar a les Guerres Mèdiques i a Salamina estaven sota el comandament directe de Xerxes; a Gaugamela, la cavalleria bactriana va lluitar directament contra els macedonis, tot i que quan Darios III fou derrotat a Gaugamela, el bactrià Bessos va fer que el matessin. La satrapia va servir com a base a Alexandre durant la seva campanya a la Sogdiana.

3.2.2. Coràsmia (gr. Χορασμία, ap. *Huvarazmiš*).⁹

El nom de la satrapia apareix per primer cop a l'Avesta (Yt 10.14) i a la inscripció de Behistun de Darios I (521-486 aC). Va formar part de la setzena satrapia que incloïa els parts, els sogdians, els corasmis i els aris.¹⁰ Aquesta satrapia fou governada pel rei Esmerdis juntament amb la Bactriana, la Carmània i les províncies més orientals de tot l'imperi al voltant del 523 aC. El rei anònim de la satrapia va oferir la seva amistat a Alexandre al voltant de l'any 328 aC.

3.2.3. Margiana (gr. Μαργιανή, ap. *Marguš*).¹¹

És un de les contrades més orientals de l'Imperi Aquemènida, que no va formar la seva pròpia satrapia, sinó que va ser unida a la satrapia veïna, és a dir, la Bactriana. Fou pròpiament una satrapia a partir d'època sassànida. Malgrat això, no apareix ni a les llistes reials de Darios I com tampoc a Heròdot. El primer personatge que apareix com a margià

⁶ A l'annex podem trobar un mapa de tot l'imperi.

⁷ DANDAMAEV & LUKONIN (1978).

⁸ LERICHE & GRENET (1973).

⁹ RAPAPORT (1996).

¹⁰ Hdt. III 93.

¹¹ WEISSBACH, F.H., XIV II (1996) 1703-1704.

és Frada, un rebel que es va voler proclamar rei a Margiana, però que fou derrotat per Dadarši, sàtrapa de la Bactriana, probablement el 28 de desembre del 521 aC.

3.2.4. Sogdiana (gr. Σογδιανή, ap. *Sug[u]da*).¹²

Cir el Gran va dur a terme la conquesta d'aquesta província aproximadament el 540 aC. La Sogdiana es va integrar a l'imperi aquemènida com a província fronterera llunyana¹³ i va romandre com a tal fins a la conquesta per part d'Alexandre el Gran pels volts del 329 aC. Sorprèn que no es coneix cap nom propi de sàtrapes bactrians encara que sí de personatges que van tenir un paper important, com és el cas de Σπιταμένης, un noble sogdià que va liderar l'alçament a Sogdiana i Bactriana contra Alexandre el 329 aC. A Sogdiana també es trobava la fortalesa anomenada la Roca Sogdiana, on Alexandre va poder derrotar Bessos.

4. LLISTAT PROSOPOGRÀFIC

En un principi es va triar disposar la llista prosopogràfica segons l'ordre cronològic, però ens vam trobar que molts personatges no tenen una cronologia exacta i això dificultava l'organització, per tant s'ha acabat decidint que la millor opció era per ordre alfabètic. Tot seguit, trobarem una llista de 97 personatges. Formalment ens hem inspirat en la *Prosopography of the Later Roman Empire* (PLRE).

Les entrades o *lemmata* van encapçalades per la identitat de l'individu, fent esment del nom català i del grec i/o antic persa. Seguidament, trobarem la cronologia i una breu descripció d'aquelles dades pertinents relacionades amb les quatre satrapies, sota l'abreviatura de *prosopografia* (P). Aquestes dades van acompanyades de les fonts literàries, dels testimonis epigràfics i/o numismàtics dels quals s'ha extret la informació (F), així com de referències bibliogràfiques als tres reculls d'on el lector pot extreure més informació (B): l'*Iranisches Namenbuch* de Ferdinand Justi, la *Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* de Pauly-Wissowa i l'*Onomastica Persepolitana* de Mayrhofer.

Pel que fa al cas d'Alexandre el Gran, hem decidit no fer-lo aparèixer ja que és un personatge molt conegut que no necessita cap mena d'explicació i perquè tota la informació sobre aquest és molt extensa i les relacions amb els diferents personatges seria tema d'una altra investigació.

4.1. Abràdatas (gr. Ἀβραδάτας).

P. Amic de Cir i rei de Susa durant el segle VI aC. La seva esposa va ser Pantea. Va dirigir una ambaixada a un rei de Bàctria (Anònim 1).

F. X. Cyr. V 1, 3. ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν Βακτρίων βασιλέα πρεσβεύων ὄχρετο ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγγανε τῷ τῶν Βακτρίων βασιλεῖ; Tz. I 70, I 594, III 648;

B. NB 2a; CAUER F. RE I (1894) 108–109.

4.2. Àlcetas (gr. Ἀλκέτας).

P. Datat del segle IV–319 aC. Va ser enviat per Alexandre el Gran contra Catanes i Austanes, els únics rebels bactrians que resistien.

F. Arr. An. IV 22, 1 ταῦτα δὲ καταπραξάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς Βάκτρα ἦει, Κρατερὸν δὲ τῶν ἐταίρων ἱππέας ἔχοντα ἑξακοσίους καὶ τῶν πεζῶν τήν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἱ δὲ μόνον ἔτι ὑπελείποντο ἐν τῇ Παρειτακηνῶν χώρα ἀφεστηκότες.

¹² KRETSCHMER, K., RE III A1(1972) 788–791.

¹³ BRIANT, pàg. 764–774; pàg. 743–754.

B. KAERST, J., *RE* (1894) I 1514–1515.

4.3. Amintas (gr. Ἀμύντας).

Amintas (362–336 aC.) va ser fill de Perdicas III i general d'Alexandre el Gran. Alexandre el va anomenar sàtrapa de Bactria després de rellevar a Artabazos 2. Va quedar-se a Bactria amb 3000 genets i 10000 soldats d'infanteria.

F. Arr. An. IV 17, 3 καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος Ἀρτάβαζον μὲν τῆς σατραπείας τῆς Βακτρίων ἀπαλλάττει δεηθέντα διὰ γῆρας, Ἀμύνταν δὲ τὸν Νικολάου σατράπην ἀντ' αὐτοῦ καθίστησι; IV 22, 3 Ἐκ Βάκτρων δὲ ἐξήκοντος ἤδη τοῦ ἥρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιάν προὔχῳρι ὥς ἐπ' Ἰνδοῦς, Ἀμύνταν ἀπολιπὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βακτρίων καὶ ξὺν αὐτῷ ἱππέας μὲν τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, πεζοὺς δὲ μυρίους.

B. WILCKEN, U., *RE* (1894) I 2007.

4.4. Amitis (gr. Ἄμυτις)

P. Filla del rei aquemènida Xerxes I. Va viure durant el segle V aC. Ajuda a reconciliar Artaxerxes I i el seu espòs Megabizos a la Bactriana.

F. Ctes. Pers. 20, 22 ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυίαν μὲν πατέρα Κύρου γεγεννημένον, Ἄμυτιν δὲ μητέρα καὶ γυναικα ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἄμυτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν εἰς Βάκτρα.

B. NB. 15a; **WILCKEN, U.,** *RE* (1894) I 2013.

4.5. Apama (gr. Ἀπάμα)

P. Filla d'Espitàmenes 2. Es va casar amb Seleuc l'any 324 aC. No tenim la data exacta de la seva mort, tot i que deuria ser al segle III aC.

F. Plut. Demetr. 31, 3 Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον Σέλευκος ἐμνᾶτο πέμπων τὴν Δημητρίου καὶ Φίλας θυγατέρα Στρατονίκην, ἔχων μὲν ἐξ Ἀπάμας τῆς Περσίδος υἱὸν Ἀντίοχον; **Str.** XII 8, 15.

B. NB. 19a; **WILCKEN, U.,** *RE* I (1894) 2662–2663.

4.6. Ariàmazes (gr. Ἀριαμάζης)

P. General sogdià que va viure durant el segle IV aC. Sota el seu poder es trobava la Roca Sogdiana, una fortalesa gairebé inexpugnable amb 30.000 soldats. Com que Ariàmazes no va facilitar la fortalesa a Alexandre, aquest va crucificar Ariàmazes i tots els seus homes.

F. Curt. VII 11, 1 *Una erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum XXX milibus armatorum obtinebat alimentis ante congestis, quae tantae multitudini vel per biennium suppetere;* VII 11, 28 *Ariamazes desperatis magis quam perditis rebus cum propinquis nobilissimisque gentis suae descendit in castra: quos omnis verberibus adfectos sub ipsis radicibus petrae crucibus iussit adfigi;* **Str.** XI 11, 4.

B. NB 23a; **TOMASCHEK, W.,** *RE* II (1895) 812–813; **KAERST, J.,** *RE* II (1895) 822.

4.7. Ariobàrzanès (gr. Ἀριοβαρζάνης)

P. Va néixer al 368 i va morir al 330 aC. Fill d'Artabazos 2. Fou sàtrapa de Pèrsia. Juntament amb Orontòbates, dirigia als sogdians dins de l'exèrcit de Darios III durant la batalla de Gaugamela. Va intentar impedir el pas a Alexandre a les Portes de Persèpolis, però no se'n va sortir.

F. Arr. An. III 23, 7 ὀλίγον δὲ ὕστερον Ἀρτάβαζος ἀφίκετο παρ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ Κωφὴν καὶ Ἀριοβαρζάνη; **Curt.** IV 12, 7 *Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates ducebant;* **D.S.** XVII 68, 1 **Curt.** V 3, 17; **Str.** XV 729; **Plut. Alex.** 37; **Arr. An.** III 18, 2.

B. NB. 25b; **KAERST, J.,** *RE* II (1895) 833.

4.8. Àrses (gr. Ἄρσης / Ὀάρσης)

P. Va néixer al segle V i va morir al 335 aC. El seu pare és Artaxerxes III. És identificat com Artaxerxes IV, rei de tot l'imperi aquemènida, incloent la Bactriana, la Coràsmia, la Sogdiana i la Margiana.

F. Plut. *De Alex.* 337, 6–7 Ὀάρση καὶ Δαρείῳ Βαγώας ὁ εὐνοῦχος ἀράμενος ἐπέθηκε τὴν Περσῶν βασιλείαν·; Arr. *An.* II 14, 2.

B. NB 231a–b; CAUER, F., *RE* II (1895) 1275–1276.

4.9. Artabanos (gr. Ἀρτάβανος/Ἀρταπανής; ap. *Rtapāna*-)

P. Personatge desconegut que va viure al segle V aC. Fou un sàtrapa bactrià durant el regnat d'Artaxerxes I. Es va revoltar contra el mateix rei.

F. Ctes. *Pers.* 31 ἀφίσταται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα καὶ ὁ σατράπης, ἄλλος Ἀρτάβανος· καὶ γίνεται μάχη ἰσοπαλῆς.

B. NB 31b; CAUER, F., *RE* II (1895) 1292; *OP* 163, 330.

4.10. Artabazos 1 (gr. Ἀρτάβαζος; ap. *Rtabānu*-)

P. Persa, fill de Fàrnaces, que va comandar els parts i els corasmis durant les Guerres Mèdiques. Fou sàtrapa de la província de Dascilium de l'any 477 fins al 468, any en què va morir.

F. Hdt. VII 66 Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος; Th. I 129; D.S. XI 31, 3. XI 74, 6; Plut. *Arist.* 19, 4.

B. NB 32b; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1298–1299; *OP* 163, 330.

4.11. Artabazos 2 (gr. Ἀρτάβαζος; ap. *Rtabānu*-)

P. Datat del 389 al 325 aC. Fill del sàtrapa frigi Farnabazos i Apama, filla d'Artaxerxes I. Es va revoltar contra Artaxerxes III i va buscar refugi a la cort de Filip. No va formar part de la conspiració de Bessos i Nabarzanes contra el rei Darios III. Va fer una expedició a la Sogdiana i l'any 330 aC. Alexandre el Gran el va anomenar sàtrapa de la Bactriana. Uns anys més tard, el mateix Alexandre el va desposseir de la Bactriana; en lloc seu va col·locar Amintas.

F. Curt. V 9, 1 *Adsensu exceperere ceteri hanc vocem, sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, comprehendere et vincere decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege vivo inirent gratiam victoris, magno profecto cepisse Dareum aestimaturi, sin autem eum effugere potuissent, interfecto*; Arr. *An.* III 29, 1 τοῖς δὲ ἄλλοις Βακτρίοις οὐ χαλεπῶς προσχωρήσασιν ἐπέταξε σατράπην Ἀρτάβαζον τὸν Πέρσην. IV 17, 3 Καὶ ἐν τούτῳ Ἀλέξανδρος Ἀρτάβαζον μὲν τῆς σατραπείας τῆς Βακτρῶν ἀπαλλάττει δεηθέντα διὰ γῆρας, Ἀμύνταν δὲ τὸν Νικολάου σατράπην ἀντ' αὐτοῦ καθίστησι; D.S. XV 91, 26. XVI 52, 4; Str. XII 8, 15.

B. NB 32b–33a; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1299–1300; *OP* 163, 330.

4.12. Àrtabes (gr. Ἀρτάβης/Ἀρτάμης; ap. *Rtama*-)

P. Personatge desconegut que va viure al segle V aC. L'única dada que coneixem és que fou un bactrià que va morir a Salamina durant les Guerres Mèdiques.

F. A. *Pers.* 318–319 καὶ Μᾶγος Ἄραβος, Ἀρτάβης τε Βάκτριος/σκληρᾶς μέτοικος γῆς, ἐκεῖ κατέφθιτο.

B. NB 37a; *OP* 168, 330.

4.13. Artacama (gr. Ἀρτακαμᾶ)

P. Datada del segle IV aC. Filla d'Artabazos 2, el sàtrapa de la Bactriana i germana d'Artonis i de Barsine, la primera esposa d'Alexandre el Gran. Es va casar amb Ptolomeu I.

F. Plut. *Eu.* 1, 7 τῶν ταύτης ἀδελφῶν Πτολεμαίῳ μὲν Ἀπάμαν, Εὐμενεῖ δὲ Βαρσίνην ἐξέδωκεν.

B. NB. 33b; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1303.

4.14. Artaxerxes 1 (gr. Ἀρταξέρξης; ap. *Rtaxšaθrā*)

P. Datat del segle V fins al 424 aC., és Artaxerxes I, fill de Xerxes I. Fou rei de tot l'imperi aquemènida, incloent la Bactriana, Coràsmia, Margiana i Sogdiana.

F. AII Artaxšaça : XŠ : vazraka : XŠ : XŠyānām : XŠ : DHyūnām : Xšayāršahyā : XŠhyā : puça : Xšayāršahyā : Dārayavaušahyā : XŠhyā : puça : Haxāmanišiya : hya : imam : bātugara : siyamam : viθiyā : karta; Plut. *Art.* 1, 1 Ἀρτοξέρξης, τῶν ἐν Πέρσαις βασιλέων πρῶτοντι καὶ μεγα λοφυχία πρωτεύσας; Hdt. VI 98, 7. VI 106. VI 151; Th. I 104; Ctes. *Pers.* 29; D.S. XI 71, 3; Plut. *Alc.* 37, 4. *Artax.* I, 1.

B. NB 34a; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1311–1314; *OP* 331.

4.15. Artaxerxes 2 (gr. Ἀρταξέρξης; ap. *Rtaxšaθrā*)

P. Va néixer l'any 436 i va morir l'any 358 aC. És Artaxerxes II, rei de tot l'imperi aquemènida, incloent les satrapies de la Bactriana, la Coràsmia, la Margiana i la Sogdiana. Els seus pares són Daríus II i Parisàtide. Ctèsies de Cnidos, autor grec, fou el seu metge personal.

F. (A?P [5-7 Aquest és l'Ari, el Bactrià, el Sogdià]¹⁴ 8 iyam : Uvârazmiya; X. *HG* V 1,31 Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον; X. *Anab.* I 1, 1; Ctes. *Pers.* I, 49; D.S. XIII 108, 1; Arr. *An.* I 12, 3.

B. NB 34a-b; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1314–1318; *OP* 331.

4.16. Artaxerxes 3 (gr. Ἀρταξέρξης; ap. *Rtaxšaθrā*)

P. Artaxerxes III va néixer al 425 i va morir al 338 aC. Fou rei de tot l'imperi aquemènida, incloent les satrapies de la Bactriana, la Coràsmia, la Margiana i la Sogdiana.

F. A?P [5-7 Aquest és l'Ari, el Bactrià, el Sogdià] 8 iyam : Uvârazmiya¹⁵; D.S. XV 93, 1; Arr. *An.* II 14, 2.

B. NB 34b; JUDEICH, W., *RE* II (1895) 1318–1321; *OP* 331.

4.17. Artonis (gr. Ἄρτωνις)

P. Datada del segle IV aC. Filla d'Artabazos 2, el sàtrapa de la Bactriana i germana d'Artacama i de Barsine, la primera esposa d'Alexandre el Gran. Es va casar amb Eumeu.

F. Plut. *Eu.* 1, 7 τῶν ταύτης ἀδελφῶν Πτολεμαίῳ μὲν Ἀπάμαν, Εὐμενεῖ δὲ Βαρσίνην ἐξέδωκεν; Arr. *An.* VII 4, 6.

B. NB. 40a; JUDEICH, W., *RE* III (1896) 1460.

4.18. Astiages (gr. Ἀστυάγης)

P. Datat del segle VI aC. Fou rei de Mèdia. Els bactrians es van sotmetre a Círi i Amitis quan es van assabentar que Astiages es va convertir en el pare de Círi.

¹⁴ És una reconstrucció ja que aquestes línies no es poden llegir.

¹⁵ És la mateixa inscripció que ens hem trobat a Artaxerxes II. No es pot especificar a quin dels dos personatges pertany, per tant pot servir com a informació per a ambdós.

F. Ctes. *Pers.* 2 ἐπεὶ δε Βάκτροι Ἀστυίαν μὲν πατέρα Κύρου γεγεννημένον, Ἄμυτιν δὲ πητέρα καὶ γυναῖκα ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἄμυτι καὶ Κύρῳ παρέδωσαν.

B. NB 47b–48a; MEYER, E., *RE* III (1896) 1865.

4.19. Àtal (gr. Ἄτταλος)

P. Datat del segle IV aC. Alexandre va deixar a Àtal, juntament amb Gòrgies, Meleagre i Polipercont a Bàctria per protegir la satrapia evitant qualsevol sublevació dels bactrians, alhora que Alexandre mateix es dirigia a la Sogdiana. Va ser enviat per Alexandre el Gran contra Catanes i Austanes, els únics rebels que quedaven de Bàctria.

F. Arr. *An.* IV 16, 1 διαβάς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, Πολυπέρχοντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλεν τὴν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὥς μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτην βάρβαροι, καὶ τοὺς ἔτι ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν. IV 22,1 ταῦτα δὲ καταπραζάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς βάκτρα ἦει, Κρατερὸν δὲ τῶν ἐταίρων ἱππέας ἔχοντα ἑξακοσίους καὶ τῶν πεζῶν τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἳ δὴ μόνοι ἔτι ὑπελείποντο ἐν τῇ Παρειτακηνῶν χώρα ἀφεστηκότες.

B. KAERST, J., *RE* III (1896) 2158–2159.

4.20. Atenodor (gr. Ἀθηνόδορος)

P. Personatge desconegut d'origen grec que va viure al segle IV aC. Era el cabdill dels rebels que va intentar assassinar-lo Boxos, un bactrià, durant el banquet de Bitó i per ordre d'aquest mateix. Quan fou descoberta la traïció de Bitó, Atenedor va prendre el títol de rei i així va poder tornar a la seva pàtria.

F. Curt. XI 7, 3 *Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adsumpserat non tam imperii cupidine quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulationem infestus comparavit insidias invitatumque ad epulas per Boxum quendam Bactrianum in convivio occidit*; D.S. XVII 99, 5.

B. KAERST, J., *RE* III (1896) 2043.

4.21. Austanes (gr. Αὐστανης)

P. Personatge bactrià que va viure durant el segle IV aC. Va ser un rebel de Bàctria que va caure presoner i fou portat davant d'Alexandre el Gran.

F. Arr. *An.* IV 22, 2 Αὐστάνης δὲ ξυλληφθεὶς ἀνήχθη παρ' Ἀλέξανδρον; Curt. VIII 5, 2.

B. NB 52b.

4.22. Autobares (gr. Αὐτοβάρης)

P. Persa datat del segle IV aC. Fou el germà de Mitroheu i ambdós van tenir com a general el bactri Histaspes.

F. Arr. *An.* VII 6, 4 καὶ Αἰγοβάρης καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Μιθροβαῖος, καὶ ἡγεμῶν ἐπὶ τούτοις ἐπισταθεὶς Ὑστάσπης ὁ Βάκτριος.

B. NB 52b.

4.23. Àzanes (gr. Ἀζάνης).

P. Aquemènida, fill d'Arteu. Comandant dels sogdians durant les Guerres Mèdiques al segle V aC.

F. Hdt. VII, 66. Σόγδων δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου [ἦρχε].

B. NB 53b.

4.24. Barsaentes (gr. Βαρσαέντης, Βαρσζαέντης)

P. Fou un sàtrapa d'Aracosia i dels drangianis que va viure al segle IV i va morir l'any 326 aC. Juntament amb Bessos, sàtrapa de la Bactriana, van capturar a Darios III. Va fugir cap a l'Índia per la por.

F. Arr. An. III 21, 1 καὶ Βῆσσος ὁ Βακτρίων σατράπης καὶ Βαρσαέντης ὁ Ἀραχωτῶν καὶ Δραγγῶν σατράπης ξυνειληφότες εἶεν Δαρεῖον; D.S. XVII 74, 1; Arr. An. III 8, 4. III 25, 8; Curt. VI 6, 36.

B. NB 65a; KAERST, J., RE III (1897) 26–27.

4.25. Barsine (gr. Βαρσίνη)

P. Va néixer al voltant de l'any 363 i va morir l'any 309 aC. Filla d'Artabazos 2, el sàtrapa de la Bactriana. Les seves germanes foren Apama, que es va casar amb Ptolomeu i Artonis, que es va casar amb Eumenes. Fou la primera esposa d'Alexandre el Gran amb el qual va tenir un fill, Hèracles.

F. Plut. Eu. 1, 3 Βαρσίνην γὰρ τὴν Ἀρταβάζου; D.S. XX 20, 1 ἐκ Περγάμου μετεπέμψατο τὸν ἐκ Βαρσίνης Ἡρακλέα; Plut. Alex. 21; Just. XI 10.

B. NB. 64b–65a; KAERST, J., RE III (1897) 29; DGP 36–37.

4.26. Bessos (gr. Βῆσσος)

P. Va néixer al segle IV aC. i va morir l'any 329 aC. Fou un sàtrapa de la Bactriana i de la Sogdiana. Va detenir al rei Darios III i el va matar a Bàctria. Es va fer anomenar Artaxerxes. Un cop Alexandre el Gran va desfer la revolta a la Bactriana, Bessos va fugir però la població bactriana el va prendre i el va entregar a Alexandre, que el va matar al mateix lloc on Bessos havia matat Darios III.

F. Curt. IV 6, 2 *Bessum quoque, Bactrianorum praetorem*; Arr. An. III 21, 1 καὶ Βῆσσος ὁ Βακτρίων σατράπης καὶ Βαρσαέντης ὁ Ἀραχωτῶν καὶ Δραγγῶν σατράπης ξυνειληφότες εἶεν Δαρεῖον; Curt. V 13, 17 *lumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant duobus servis, qui regem comitabantur, occisis*; Arr. An. III 24, 3 Ἀρτοξέρξην τε καλεῖσθαι ἀντὶ Βήσσου; Curt. VII 5, 40 *propius iussit accedere tradique Bessum ei, ut cruci adfixum mutilatis auribus naribusque sagittis configerent barbari adservarentque corpus*; D.S. XVII 73, 2; Plut. Alex. 42; Arr. An. III 8, 3. III 30, 2; Tz. III 352.

B. NB. 67b; KAERST, J., RE III (1897) 331.

4.27. Bitó (gr. Βίτων)

P. És un personatge desconegut que va viure durant el segle IV aC. Grec que va convidar Atenedor a un banquet on es va intentar assassinar-lo amb l'ajuda del bactrià Boxos. Es va conèixer la traïció de Bitó i fou detingut amb Boxos, condemnat a morir a la creu però fou tornat a posar en llibertat i va poder tornar a la seva pàtria.

F. Curt. IX 7, 1 *Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adsumpserat non tam imperii cupidine quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulationem infestus comparavit insidias invitatumque ad epulas per Boxum quendam Bactrianum in convivio occidit*; IX 7, 2–11.

B. KAERST, J., RE III (1897) 545.

4.28. Boxos (gr. Βόξος; ap. Buxša-)

P. Personatge desconegut que va viure durant el segle IV aC. Bactrià que va intentar matar a Atenedor, aquest convidat a un banquet per Bitó. Un cop fou descoberta la traïció de Bitó, fou detingut juntament amb aquest i sentenciat a mort.

F. Curt. IX 7, 1 *Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adsumpserat non tam imperii cupidine quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulationem infestus comparavit insidias invitatumque ad epulas per Boxum quendam Bactrianum in convivio occidit*; Str. VII 3, 17; Curt. IX 7, 2-11.

B. NB. 72a.

4.29. Cal·lístenes (gr. Καλλισθένης)

P. Cal·lístenes d'Olint va néixer *circa* 360 i va morir l'any 328 aC i fou filòsof i historiador grec que va acompanyar Alexandre el Gran en gran part de la seva campanya. Va ser capturat a la Bactriana, a Cariatés, ciutat fundada per Alexandre el Gran. Va ser còmplice dels intents d'insurrecció dins de l'exèrcit d'Alexandre durant la campanya de la Bactriana.

F. Str. XI 11, 4 ὃν Καριάτας μὲν τῆς Βακτριανῆς, ἐν ᾗ Καλλισθένης συνελήφθη καὶ παρεδόθη φυλακῇ; Arr. An. IV 12, 7 οὐκ οὐκ ἀπεικόντως δι' ἀπεχθείας γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ Καλλισθένην τίθεμαι ἐπὶ τῇ ἀκαίρῳ τε παρρησίᾳ καὶ ὑπερόγκῳ ἀβελτερίᾳ. ἐφ' ὅτῳ τεκμαίρομαι μὴ χαλεπῶς πιστευθῆναι τοὺς κατειπόντας Καλλισθένους, ὅτι μετέσχε τῆς ἐπιβουλῆς τῆς γενομένης Ἀλεξάνδρῳ ἐκ τῶν παίδων, τοὺς δέ, ὅτι καὶ ἐπῆρεν αὐτὸς ἐς τὸ ἐπιβουλεύσαι. ξυνέβη δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς ὥδε; Plut. Sull. 36, Alex. 53; Arr. An. IV 10, 1; Curt. VIII 8, 19.

B. KROLL, W., RE X (1919) 1674–1726.

4.30. Catanés (gr. Κατάνης)

P. Va viure durant el segle IV aC. Segons Curci Rufus, Catanés i Datafèrnes van entregar Bessos a Alexandre el Gran. Es va unir a la sublevació de la Bactriana i de la Sogdiana els anys 329 - 327 aC. juntament amb Datafèrnes.

F. Curt. VII 5, 26 *In equum inpositum Alexandro tradituri ducunt. VIII 5, 2 et Catanen, qui ab ipso defecerant*; Arr. An. IV 22, 1–2.

B. NB. 159a.

4.31. Ceno (gr. Κοῖνος)

P. Datat del segle IV aC. Ceno era fill de Polemòcrat. Alexandre el Gran va enviar-lo amb Artabazos 2, el sàtrapa de la Bactriana, cap a territori escita, ja que s'havia assabentat que Espítàmenes es va refugiar per territori sogdià.

F. Arr. An. IV 16, 3 Κοῖνον δὲ καὶ Ἀρτάβαζον ὥς ἐς Σκύθας, ὅτι ἐς Σκύθας καταπεφευγέναι Σπιταμένης αὐτῷ ἐξηγγέλλετο.

4.32. Cambises (gr. Καμβύσης; ap. Ka^mbūjīya)

P. Cambises II va néixer al segle VI i va morir l'any 522 aC. Fou fill de Cir II el Gran. Fou rei de tot l'imperi aquemènida, incloent la Bactriana, la Coràsmia, la Margiana i la Sogdiana.

F. D.S. I 44,3 Πέρσας δ' ἡγήσασθαι Καμβύσου τοῦ βασιλέως; Hdt. I 46. I 107. I 111. I 207. VII 11; Arr. An. III 27, 4. VI 29, 8; D.S. IX 24, 1; Just. I 4.

B. NB 153B; LEHMANN-HAUPT, C.F., RE X (1919) 1810–1812; OP 175,326.

4.33. Clitos (gr. Κλεῖτος)

P. Va néixer al voltant de l'any 367 i va morir l'any 328 aC. Fou el comandant de la cavalleria de l'exèrcit de Filip i d'Alexandre el Gran. Alexandre va confiar la satrapia de la Sogdiana a Clito després que Artabazos 2 renunciés a ella.

F. Curt. VIII 1, 20 *vetus Philippi miles multisque bellicis operibus clarus*; VIII 1, 20 *acceptaque aetatis excusatione ab Artabazo provinciam eius destinat Clito*; Arr. An. IV 9, 3.

B. KROLL, W., *RE* XI (1919) 666.

4.34. Cràter (gr. Κρατερός)

P. Va ser enviat a Ciròpolis, una de les ciutats més importants del territori sogdià, per ordre d'Alexandre el Gran. Un cop capturada la ciutat, els habitants es van tornar en contra els grecs i van ferir a Cràter. Un cop va ser conquerida la Roca Sogdiana, Alexandre va enviar a Cràter amb 600 genets amb Polipercont, Àtal i Alcetes contra Catanes i Austanes, els únics rebels bactrians que havien sobreviscut i va fer presoner a Austanes qui fou portat davant d'Alexandre.

F. Arr. An. IV 2, 2 κρατερὸν δὲ ἐκπέμπει πρὸς τὴν καλουμένην Κυρούπολιν. IV 3, 3 καὶ τὸν αὐχένα καὶ Κρατερὸς τοξεύματι. IV 22, 1 Κρατερὸν δὲ τῶν ἐταίρων ἱππέας ἔχοντα ἑξακοσίους καὶ τῶν πεζῶν τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει. IV 22, 2 Αὐστάνης δὲ ξυλληφθεὶς ἀνήχθη παρ' Ἀλέξανδρον; D.S. XVIII 18, 7; Just. XXVI 1, 4.

4.35. Cir 1 (gr. Κύρος i *Kūru*-)

P. Cir II el Gran, rei de l'imperi aquemènida. Va néixer entre el 600 i el 576 i va morir el 530 aC. Fill de Cambises I. Les províncies de la Coràsmia, Bactriana i Sogdiana li pagaven un tribut i eren vassalles seves. Tenia relacions d'hospitalitat amb el rei de Bàctria (anònim 1).

F. Tz I 46 Κύρω τῷ Πέρσῃ τῷ υἱῷ Καμβύσου καὶ Μανδάνης; Arr. An. VI 29, 5 τὸν Κύρου τοῦ Καμβύσου; X. Cyr. V 3 ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτρίων βασιλεῖ; A. Pers. 768; Hdt. I 111; D.S. II 34, 6; Str. VI 1, 1; Arr. An. VI 29, 5; Tz., III 561.

B. NB 167b; WEIBBACH, F.H., *RE* suplement IV (1924) 1128–1106; OP 183, 184, 327.

4.36. Cir 2 (gr. Κύρος i *Kūru*-)

P. Cir era fill de Xerxes I i príncep de tot l'imperi aquemènida. Es va rebel·lar contra el seu germà, Artaxerxes II, però va morir a la Batalla de Cunaxa a causa d'una fletxa. La retirada del seu exèrcit, on hi havia deu mil mercenaris grecs, la relata Xenofont a l'*Anàbasi*. L'acompanyava Ctèsias de Cnidos, metge i escriptor grec.

F. X. An. I 1, 1 Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κύρος; I 1, 4 ὁ δ' ὥς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς, βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλὰ, ἣν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου; I 8, 27 παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως; D.S. II 32, 4 Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τοῖς μὲν χρόνοις ὑπῆρξε κατὰ τὴν Κύρου στρατείαν ἐπὶ Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφόν; D.S. XIII 17, 3; Str. XII 2, 9; Plut. Art. 2; Curt. III 4, 1; Just. V 11.

B. NB 167b; WEIBBACH, F.H., *RE* suplement IV (1924) 1106–1177; OP 183, 184, 327.

4.37. Dadarsi (ap. *Dādr̥ši*-)

P. Va viure al segle VI aC. Coneixem la data de la seva mort: 521 aC. Fou sàtrapa de la Bactriana i per ordre de Darios I va lluitar contra els margians encapçalats per Frada.

F. DB III 12-13 Dārayavauš xšayaθiya: Marguš nāmā dahyāuš, haūmaī hamiçiyā, aīva martiya Frāda nāma Mārgava, avam maθištām akunavantā, pasāva adam frājšaya, Dādršiš nāma Pārsa, manā bandaka, Bāxtriyā xšaçaṇpāvā, abi avam.

B. NB 75a; OP 149, 323.

4.38. Darios 1 (gr. Δαρειός; ap. *Dārayavau-*)

P. Darios I (521–485 aC) és el quart rei segons la llista de la dinastia aquemènida. Fill d'Histaspes. Gràcies a les inscripcions, coneixem que les satrapies sota el seu poder, entre les quals hi figuraven la Bactriana, la Coràsmia i la Sogdiana. Va lluitar a la primera part de les Guerres Mèdiques. Dins del seu exèrcit es trobaven bactrians, coràsmis i sogdians.

F. DB I 12-17 /θāti Dārayavauš xšayaθiya: imā dahyāva, tayā manā patiyāiša, vašnā Auramazdāha adamšām xšayaθiya āham: Pārsa, Ūja. Bābiruš, Aθurā, Arbāya, Mudrāya, tayai drayahyā, Sparda, Yauna, Māda, Armina, Katpatuka, Parθava, Zranka, Haraiva, Uvārazmī, Bāxtriš, Suguda, Gandāra, Saka, Ōtaguš, Harauvatiš, Maka, fraharavam dahyāva tišrašca vīθaticā; A. *Pers.* 156; Hdt. I, 183; D.S. I 33, 9.

B. NB 78a; SWOBODA, H., RE IV (1901) 2184–2199; OP 148, 323.

4.39. Darios 2 (gr. Δαρειός; ap. *Dārayavau-*)

P. Darios II (475–404 aC) va ser el fill d' Artaxerxes I. Rei aquemènida de totes les satrapies, entre les quals hi havia la Bactriana, la Coràsmia i la Sogdiana. Va pujar al tro un cop va matar a Sogdià, qui va matar a Xerxes II. Els seus fills foren Cir, el rei Artaxerxes II, Ostanès i Oxartes. Darios II va pactar una aliança amb els lacedemonis per mitjà de Tissafernes, encapçalats per Alcibíades, en contra d'Atenes.

F. Th. VIII 5; D.S. XII 71, 1; Plut. *Art.* I 1; Just. V 1.

B. NB 78b; SWOBODA, H., RE IV (1901) 2199–2205; OP 148, 323.

4.40. Darios 3 (gr. Δαρειός; ap. *Dārayavau-*)

P. Darios III (380–330 aC) fou rei aquemènida de totes les satrapies, entre les quals hi havia la Bactriana, la Coràsmia i la Sogdiana. Va perdre la batalla de Gaugamala contra Alexandre el Gran l'any 331 aC. Va morir a la Bactriana a mans de Bessos, el sàtrapa de la mateixa província.

F. Curt. III 3, 5 *quoniam in eodem habitu Dareus fuisset, cum appellatus est rex*; V 13, 17 *Iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant duobus servis, qui regem comitabantur, occissis*; D.S. XVII 5, 5; Str. I 301. VII 197. VIII 117; Arr. *An.* III 21-22; Tz. III 350. IV 250.

B. NB 78b-79a; SWOBODA, H., RE IV (1901) 2205–2211; OP 148, 323.

4.41. Datafarnes (gr. Δαταφέρνης ap. *Dātafarnah-*)

P. Es va unir a la sublevació de la Bactriana i de la Sogdiana els anys 329–327 aC. També va col·laborar amb Espitàmenes, sàtrapa de la Bactriana, en l'entrega de Bessos a Alexandre el Gran: segons Curci foren aquests dos els que el van entregar, però segons Arrià fou Ptolomeu qui va entregar Bessos a Alexandre.

F. Curt. VIII 3, 16 *Dataphernen, defectionis eius participem*; Arr. *An.* III 29, 6 καὶ ἐν τούτῳ ἀφικνοῦνται παρὰ Σπιταμένους καὶ Δαταφέρνου πρὸς αὐτὸν ἀγγέλλοντες, ὅτι Σπιταμένης καὶ Δαταφέρνης, εἰ πεμφθείη αὐτοῖς καὶ ὀλίγη στρατιὰ καὶ ἡγεμῶν τῇ στρατιᾷ, ξυλλήψονται Βῆσσον καὶ παραδώσουσιν Ἀλεξάνδρῳ; Curt. VII 5, 26 *Multitudo an vindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti dubios adhuc animi teruissent. In equum inpositum Alexandro tradituri ducunt.*

B. NB 81a; KAERST, J., RE IV (1901) 2226; OP 149, 323.

4.42. Esmerdis (gr. Σμέρδης, Τανυοξάρκης, Ταναοξάρης; ap. *Bṛdiya*-)

P. Datat del segle V aC. fou fill de Cir i germà de Cambises. Governador del bactrians, dels coràsmis, dels parts i dels carmanians.

F. Hdt. III 30 καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς; Ctes. *Pers.* 8 Κῶρος δὲ μέλλων τελευτᾶν Καμβύσῃν μὲν τὸν πρῶτον υἱὸν βασιλέα καθίστη, Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων ἥ καὶ τῆς χώρας καὶ Χωραμνίων καὶ Παρθίων καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς χώρας διορισάμενος; A. *Pers.* 774; Hdt. III 65; D.S. XIX 40, 2; Just. I 9.

B. NB 63b, 321b-322a; KAHRESTEDT, U., *RE* IIIA (1927) 710-711; *OP* 145,322.

4.43. Espitàmenes 1 (gr. Σπιταμένης)

P. Espitàmenes (370-328 aC.) va ser un general persa de la cavalleria sogdiana. Segons Arrià i Curci, va col·laborar per entregar Bessos a Alexandre el Gran quan Bessos es trobava a Bàctria. Va dirigir un atac contra Alexandre quan aquest no va concedir la independència a la Bactriana i a la Sogdiana. Aquest atac va ser aturat per Artabazos (2), sàtrapa de la Bactriana. Es va refugiar entre els corasmis fugint dels bactris i sogdians. Li van tallar el cap i aquest va ser entregat a Alexandre.

F. Arr. *An.* III 29, 6 καὶ ἐν τούτῳ ἀφικνοῦνται παρὰ Σπιταμένους καὶ Δαταφέρνην πρὸς αὐτὸν ἀγγέλλοντες, ὅτι Σπιταμένης καὶ Δαταφέρνης, εἰ πεμφθείη αὐτοῖς καὶ ὀλίγη στρατιὰ καὶ ἡγεμῶν τῇ στρατιᾷ, ξυλλήψονται Βῆσσον καὶ παραδώσουσιν Ἀλεξάνδρῳ: ἐπεὶ καὶ ἀδέσμῳ φυλακῇ φυλάσσεσθαι πρὸς αὐτῶν Βῆσσον; Str. XI 8, 8 τοῦ δὲ τῶν Μασσαγετῶν καὶ τῶν Σακῶν ἔθνους καὶ οἱ Ἀττάσιοι καὶ οἱ Χωράσμιοι, εἰς οὓς ἀπὸ τῶν Βακτριανῶν καὶ τῶν Σογδιανῶν ἔφυγε Σπιταμένης, εἷς ἐκ τῶν ἀποδράντων Περσῶν τὸν Ἀλέξανδρον, καθάπερ καὶ Βῆσσος.

B. NB 310a; KAHRESTEDT, U., *RE* IIIA (1929) 1815.

4.44. Espitàmenes 2 (gr. Σπιταμένης)

P. Va viure al segle IV aC. Era un bactrià i la seva filla, Apama, es va casar amb Seleuc.

F. Arr. *An.* VII 4,6 Σελεύκῳ δὲ τὴν Σπιταμένους τοῦ Βακτρίου παῖδα.

B. NB 310a.

4.45. Èumenes (gr. Εὐμενής)

P. Èumenes (362-316 aC) fou un amic íntim i general grec d'Alexandre el Gran. També fou secretari real. Es va casar amb Artonis, una de les filles d'Artabazos 2.

F. Arr. *An.* VII 4, 6 Πτολεμαίῳ δὲ τῷ σωματοφύλακι καὶ Εὐμενεῖ τῷ γραμματεῖ τῷ βασιλικῷ τὰς Ἀρταβάζου παῖδας τῷ μὲν Ἀρτακάμαν, τῷ δὲ Ἄρτωνιν; D.S. XVIII 16, 1; Plut. *Eum.*; Just. XIII 6, 14. XIII 8, 3.

B. WILLRICH, H., *RE* VI (1907) 1083-1090.

4.46. Faràsmanes (gr. Φαρασμάνης)

P. Va viure durant el segle IV aC. Sàtrapa de la Coràsmia que va fer de guia a Alexandre per la província.

F. Arr. *An.* IV 15, 4 ἀφίκετο δ' ἐν τούτῳ παρ' Ἀλέξανδρον καὶ Φαρασμάνης ὁ Χορασμίων βασιλεὺς ξὺν ἱππεῦσι χιλίοις καὶ πεντακοσίοις. VI 27, 3. VII 6, 4; Curt. VIII 1, 8.

B. NB 91a; MILLER, J., *RE* XIX (1938) 1814.

4.47. Farnabazos (gr. Φαρνάβαζος)

P. Farnabazos (ca. 370/365-320 aC.) va ser fill d'Artabazos 2, el sàtrapa de la Bactriana. Va ser un defensor de Pèrsia contra Alexandre el Gran.

F. Arr. *An.* II 1, 3 Φαρνάβαζος ὁ Ἀρταβάζου; Plut. *Eum.* 7; Curt. III 2, 1. III 13, 14.
B. NB 92a; LENSCHAU, T., *RE* XIX (1938) 1848.

4.48. Farnuces (gr. Φαρνοῦχος)

P. Va viure al segle IV aC. D'origen lici, era un expert coneixedor de la llengua bàrbara. Era qui manava el contingent de 1500 mercenaris en contra d'Espitàmenes 1. Quan es va assabentar que Espitàmenes es trobava a la Roca Sogdiana, el va expulsar cap a les muntanyes de la regió.

F. Arr. *An.* IV 3, 7 ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος ἐπὶ μὲν τοὺς ἀμφὶ Σπιταμένην Ἀνδρόμαχόν τε ἀποστέλλει καὶ Μενέδημον καὶ Κάρανον, ἱππέας μὲν ἔχοντας τῶν ἐταίρων ἐς ἐξήκοντα καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, ὧν Κάρανος ἡγεῖτο, πεζοὺς δὲ μισθοφόρους ἐς χιλίους πεντακοσίους. IV 5, 3 ὥς δὲ καὶ οἱ ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐσταλμένοι ἐς Μαράκανδα ἤδη προσάγοντες Σπιταμένει ἐξηγγέλλοντο, τὴν μὲν πολιορκίαν ἐκλείπει τῆς ἄκρας, αὐτὸς δὲ ὥς ἐς τὰ βόρεια τῆς Σογδιανῆς ἀνεχώρει. Φαρνούχης δὲ καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ στρατηγοὶ σπεύδοντες ἐξελάσαι αὐτὸν παντάπασιν ἐπὶ τε τὰ ὅρια τῆς Σογδιανῆς ξυνεΐποντο ὑποχωροῦντι καὶ εἰς τοὺς Νομάδας τοὺς Σκύθας οὐδενὶ λογισμῷ ξυνεσβάλλουσιν.

B. NB 94a; SCHÖCH, P., *RE* XIX (1938) 1856.

4.49. Filip (gr. Φίλιππος)

P. Filip II de Macedònia (382–336 aC.) fou rei del nord de Grècia entre el 359 i el 336 i pare d'Alexandre el Gran. Artabazos 2 va buscar refugi dins de la cort del rei quan va trair Artaxerxes III.

F. Curt. V 9, 1 *Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi supra diximus*; D.S. XVI 2, 2; Just. VI 9, 6. VII 5, 2.

B. GEYER, F., *RE* XIX (1938) 2266–2303.

4.50. Frada (ap. *Frāda*)

P. Lider margià d'una revolta contra Darios I a Margiana. Aquesta revolta va ser sufocada per Dadarši, sàtrapa de la Bactriana, on va morir Frada als volts del 522–521 aC.

F. DB III 12-13 *Dārayavauš xšayaθiya: Margaš nāmā dahyāuš, haūmaī hamičiya, aīva martiya Frāda nāma Mārgava, avam maθištām akunavantā, pasāva adam frājšaya, Dādršiš nāma Pārsa, manā bandaka, Bāxtriya xšaçaṇpāvā, abi avam).*

B. NB 101a.

4.51. Fratafernes (gr. Φραταφέρνης)

P. Fratafernes (IV aC) fou sàtrapa de Pàrtia i Hircania. Va estar al capdavant dels corasmis durant l'expedició d'Alexandre el Gran per aconseguir la Sogdiana.

F. Arr. *An.* V 20, 7 Φραταφέρνης τε ὁ Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίας σατράπης; Curt. VIII 1,8 *Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis praeerat*; D.S. XVIII 3,3; Just. XIII 4.

B. NB 104b–105a; BERVE, H. *RE* XX (1941) 744–745.

4.52. Gòrgias (gr. Γοργίας)

P. Personatge que va viure al segle IV aC. Alexandre el Gran el va deixar a Bàctria, juntament amb Meleagre i Àtal i la cavalleria i la infanteria mercenàries, per evitar qualsevol intent de sublevació.

F. Arr. *An.* IV 16, 1 διαβὰς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, Πολυπέρχοντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλεν τὴν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὥς μή τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτη βάρβαροι, καὶ τοὺς ἔτι ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν.

B. KIRCHNER, J. *RE* VII (1912) 1597.

4.53. Hefestió (gr. Ἡφαιστίων)

P. Hefestió (ca. 356–326 aC.) va ser enviat amb part de l'exèrcit a la regió de la Bactriana per ordre d'Alexandre el Gran i així preparar l'avituallament per l'hivern (328–327 aC). També assenta a colons en determinades ciutats sogdianes.

F. Curt. VIII 2, 13 *Hephaestionem in regionem Bactrianam misit commeatus in hiemem paraturum*; Arr. An. IV 16, 3 Ἡφαιστίωνα μὲν ἐκπέμπει τὰς ἐν τῇ Σογδιανῇ πόλει συνοικίζειν

B. PLAUMANN, G., *RE* VIII (1912) 291–296.

4.54. Histanes (gr. Ὑστάνης)

P. Va viure durant el segle IV aC. Fou el fill d'Oxiartes, un noble bactrià, i germà de Roxana.

F. Arr. An. VII 6, 4 ἐπισταθεὶς Ὑστάσπης ὁ Βάκτριος.

B. NB 139b.

4.55. Histaspes 1 (gr. Ὑστάσπης; ap. *Vištāspa*-)

P. Datat del segle V aC. Va ser el fill de Darios I i d'Atossa. Fou general dels bactrians i saques.

F. Hdt. VII 64 Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἤρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου; Th. I 115

B. NB. 372b; OP 334.

4.56. Histaspes 2 (gr. Ὑστάσπης; ap. *Vištāspa*-)

P. Va viure entre el segle V i el IV aC. Fill de Xerxes I i sàtrapa de la Bactriana.

F. D.S. XI 69, 2 ἦσαν δὲ οὗτοι τρεῖς τὸν ἀριθμόν, Δαρεῖος μὲν ὁ πρεσβύτατος καὶ Ἀρταξέρξης, ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίβοντες, ὁ δὲ τρίτος Ὑστάσπης ἀπόδημος ὢν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν· εἶχε γὰρ τὴν ἐν Βάκτροις σατραπείαν; Ctes. Pers. 20.

B. NB. 372b; OP 334.

4.57. Orontobates (gr. Ὀροντοβάτης, Ὀροντοπάτης)

P. Va viure al segle IV aC. Sàtrapa de la Cària que juntament amb Ariobarzànes va dirigir als perses, als mards i als sogdians dins de l'exèrcit d'Alexandre el Gran.

F. Curt. IV 12, 7 *Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates ducebant*; D.S. XIX 46, 5; Str. XIV 654; Arr. An. III 8, 5.

B. NB 235b-236a; BERVE, H., *RE* XVIII (1939) 1167.

4.58. Oxatres (gr. Ὀξάθρης)

P. Oxatres (IV aC) fou el germà del rei Darios III. Va acompanyar-lo durant la seva fugida cap a la Bactriana. Va castigar als assassins de Darios III, entre els quals hi havia Bessos.

F. Curt. III 13, 13 *Oxathrisque — frater hie erat Darei*. VII 5, 43 *Ceterum supplicium eius distulit, ut eo loco, in quo Dareum occiderat, ipse necaretur*; D.S. XVII 34, 2. XVII 83, 9; Str. XII 544; Plut. Alex. 46; Arr. An. IV 7, 3; Just. XII 5.

B. NB 232b; BERVE, H., *RE* XVIII (1942) 2220–2221.

4.59. Oxiartes (gr. Ὀξάρτης)

P. Noble bactrià (segle IV aC). que fou sàtrapa de la mateixa satrapia, és a dir, la Bactriana. També fou el pare de Roxana, l'esposa d'Alexandre el Gran. Va acompanyar a Bessos durant la seva fugida. Un cop mort Bessos, Oxiartes va a la Roca Sogdiana i hi deixa la seva esposa (anònima 1) i les seves filles (anònimes 1), entre les quals es trobava Roxana, perquè Alexandre el Gran no les trobés. Quan es va assabentar que foren fetes

presoners, va demanar audiència davant d'Alexandre el Gran, qui el va rebre d'una manera molt distingida

F. Curt. VIII 4, 21 *Oxyartes, satrapes nobilis*; Arr. An. VII 4, 4 ἡ Ὀξυάρτου τοῦ Βακτρίου παῖς Ῥωζάνη; IV 18,4 καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτραν ταύτην ξυμπεφευγένοι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὡς ἐς ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένου, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου. IV 20, 4 Ὀξυάρτης δὲ ἀκούσας τοὺς παῖδας ἐχομένους, ἀκούσας δὲ καὶ ὑπὲρ Ῥωζάνης τῆς θυγατρὸς ὅτι μέλει αὐτῆς Ἀλεξάνδρῳ, θαρσύνει ἀφίκετο παρὰ Ἀλέξανδρον, καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρ' αὐτῷ, ἥπερ εἰκὸς ἐπὶ ξυντυχίᾳ τοιαύτῃ; D.S. XVIII 3, 3; Str. XI 517; Plut. *Alex.* 58; Just. XIII 4, 21.

B. NB. 232b–233a.

4.60. Mardoni (gr. Μαρδόνιος; ap. *Marduniya*)

P. Va néixer al segle V i va morir al 479 aC. Fill de Gòbries i general persa de Xerxes I. Va destacar per l'important paper de comandament de l'exèrcit persa durant les Guerres Mèdiques. Dins del seu contingent hi havia bactrians.

F. Hdt. IX 31, 3 Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους; Plut. *Them.* 4, 4. *Arist.* 19, 1.

B. NB. 195a; OBST, E., *RE* XIV (1930) 1654–1658.

4.61. Masistes (gr. Μασίστης)

P. Masistes (IV–478 aC) fou un sàtrapa de la Bactriana, fill de Darios I i germà de Xerxes I, qui el va assassinar.

F. Hdt. IX 113, 2 τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, εἴ περ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς Σάκας: καὶ γὰρ ἔστεργόν μιν καὶ ἦν ὕπαρχος τῶν Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκεῖνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιὴν ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκεῖνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξεω καὶ τὸν Μασίστεω θάνατον τοσαῦτα ἐγένετο.

B. NB. 199a; MILLER, J., *RE* XIV (1930) 2069.

4.62. Megabazos (gr. Μεγάβαζος; ap. *Bag(a)bāzu-*)

P. Datat del segle V aC, fou l'espòs de la filla del rei aquemènida Xerxes I, Amitis. Aquesta va ajudar a reconciliar Artaxerxes I i Megabazos a la Bactriana.

F. Ctes. *Pers.* 20, 22 καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε, καὶ ἀγχώματος ἡ μάχη ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυίγαν μὲν πατέρα Κύρου γεγεννημένον, Ἄμυτιν δὲ μητέρα καὶ γυναῖκα ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἄμυτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν εἰς Βάκτρα; Hdt. VII 97.

B. NB. 56b; KROLL, W., *RE* XV (1931) 121; *OP* 134–135, 321.

4.63. Meleagre (gr. Μελέαγρος)

P. Meleagre (IV–323 aC) fou un general d'Alexandre el Gran. Va estar dues vegades a la Sogdiana i una vegada a Bàctria juntament amb Gòrgias i Àtal.

F. Arr. An 16, 1 διαβὰς οὖν ξὺν μέρει τῆς στρατιᾶς ἐς τὴν Σογδιανήν, Πολυπέρχοντα δὲ καὶ Ἄτταλον καὶ Γοργίαν καὶ Μελέαγρον αὐτοῦ ἐν Βάκτροις ὑπολιπόμενος τούτοις μὲν παρήγγειλεν τὴν τε χώραν ἐν φυλακῇ ἔχειν, ὡς μὴ τι νεωτερίσωσιν οἱ ταύτῃ βάρβαροι, καὶ τοὺς ἔτι ἀφεστηκότας αὐτῶν ἐξαιρεῖν; Curt. VII 6, 19; Arr. IX 17, 3.

B. GEYER, F., *RE* XV (1931) 478–479.

4.64. Menedem (gr. Μενέδημος)

P. Va viure al segle IV aC. General enviat per Alexandre el Gran cap a Maracanda. Morirà a causa de l'emboscada d'Espitàmenes, instigador de la revolta dels bactrians.

F. Curt. VII 7, 31 *Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenen, Bactrianæ defectionis auctorem: qui conperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, qua eum venturum sciebat, consedit occultus*). cf. Arr. An. IV 3, 7. IV 6, 2.

B. STÄHELIN, F., *RE* XV (1931) 787.

4.65. Mènidias (gr. Μενίδας)

P. Mènidias (ca. 334v324 aC) va ser mercenari i general sota les ordres d'Alexandre el Gran. Ell i la seva cavalleria foren perseguits per bactrians.

F. Arr. An. III 13, 3 ὧν Μενίδας ἡγεῖτο. ἀντεκδραμόντες δὲ ἐπ' αὐτοὺς οἱ τε Σκύθαι ἱππεῖς καὶ τῶν Βακτρίων οἱ ζυντεταγμένοι τοῖς Σκύθαις τρέπουσιν ὀλίγους ὄντας πολλῶν πλείονες; D.S. XVII 61, 3.

B. KROLL, W., *RE* XV (1931) 859.

4.66. Mentor (gr. Μέντωρ)

P. Mentor (segle IV–340 aC) va ser un general grec i el germà de Memnó de Rodes. Estava casat amb Barsine, la filla d'Artabazos 2. Van tenir una filla (anònima 2) que es va casar amb Nearc.

F. Arr. An. VII 7, 6 Νεάρχῳ δὲ τὴν Βαρσίνης τε καὶ Μέντορος παῖδα; Curt. III 13, 14.

B. KAHRSTEDT, U., *RE* XV (1931) 964–965.

4.67. Mitroheu (gr. Μιθροβαῖος)

P. Mitroheu va ser un persa que va viure durant el segle IV aC. Igual com el seu germà Autobares, va tenir com a general el bactri Histanes.

F. Arr. An. VII 6, 4 καὶ Αἰγοβάρης καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Μιθροβαῖος, καὶ ἡγεμὼν ἐπὶ τούτοις ἐπισταθεὶς Ὑστάσπης ὁ Βάκτριος.

B. NB. 208b; BERVE, H., *RE* XV (1932) 2216.

4.68. Munna (ap. Muinna)

P. Personatge desconegut datat del segle V aC. Viatja de la Bactriana fins a Susa portant un document segellat de Irdabānus.

F. PF 1287 Mu-in-na da-man-na Ba-ak-ti-iš-hu-mar Šu-ša-an sa-ib-ba hal-mi Ir-da-ba-nu-iš-na ku-iz-za hu-pi-be du-iš-d[a]; PF 1555 Ir-tub-ba-nu-iš-na ku-iz-za Ba-ak-ši-iš-mar Šu-ša-an pa-ri-iš.

4.69. Nabarzanes (gr. Ναβαρζάνης)

P. Datat del segle IV aC. Va conspirar amb Bessos contra Darios III. Va matar a Darios III juntament amb Bessos i soldats bactrians. Tot seguit va abandonar a Bessos i va fer les paus amb Alexandre el Gran.

F. Curt. V 9, 2 *sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, comprehendere et vincere decreverant*; V 10, 13 *Sic peracta nocte sub lucis exortum Bessus et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo praetorii aderant titulum sollemnis officii occulto sceleri praeferentes*; D.S. XVII 74, 1; Arr. An. III 21, 1; Tz. III 352.

B. NB. 218b.

4.70. Nearc (gr. Νέαρχος)

P. Nearc (356-300 aC) va ser un dels amic íntims i general d'Alexandre el Gran. Es va casar amb l'anònima 2, filla de Mentor.

F. Arr. *An.* VII 7, 6 Νεάρχῳ δὲ τὴν Βαρσίνης τε καὶ Μέντορος παῖδα; Curt. IX 10, 3. X 1, 10.

4.71. **Parmenió** (gr. Παρμενίων)

P. General macedoni de l'exèrcit d'Alexandre el Gran que va néixer al voltant del 400 i va morir el 329 aC. La seva ala esquerra va ser trencada per la cavalleria bactriana durant la batalla de Gaugamela.

F. Plut. *Alex.* 32,5 ἔσχε γὰρ ὁ ἀγὼν ὑποτροπὴν καὶ σάλον ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέρατι κατὰ Παρμενίωνα, τῆς Βακτριανῆς ἵππου ρόθῳ πολλῶ καὶ μετὰ βίας παρεμπεσούσης εἰς τοὺς Μακεδόνας; Curt. IV 15, 6–7.

B. BERVE, H., *RE* XVIII (1949) 1559–1565.

4.72. **Peucoleu** (gr. Πευκόλαος)

P. General macedoni que va viure durant el segle IV aC. sota les ordres d'Alexandre el Gran. Es va quedar a la Sogdiana per ordre d'Alexandre amb 3000 soldats d'infanteria

F. Curt. VII 10, 10 *In Sogdianis Peucolao cum III milibus peditum — neque enim maiore praesidio indigebat — relicto Bactra pervenit*; VI 7, 15. VI 9, 5. VI 11, 38.

B. BERVE, H., *RE* XIX (1938) 1398.

4.73. **Polipercont** (gr. Πολυπέρχωνης)

P. Polipercont (394–303 aC) fou un general grec que va ser enviat per Alexandre el Gran contra Catanes i Austanes, els únics rebels que quedaven de Bàctria, juntament amb Cràter, Àtal i Alcetes.

F. Arr. *An.* IV 22, 1 ταῦτα δὲ καταπραζάμενος Ἀλέξανδρος αὐτὸς μὲν ἐς βάκτρα ἦει, Κρατερὸν δὲ τῶν ἐταίρων ἱππέας ἔχοντα ἑξακοσίους καὶ τῶν πεζῶν τὴν τε αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν Πολυπέρχοντος καὶ Ἀττάλου καὶ τὴν Ἀλκέτα ἐπὶ Κατάνην τε καὶ Αὐστάνην ἐκπέμπει, οἱ δὲ μόνον ἔτι ὑπελείποντο ἐν τῇ Παρειτακηνῶν χώρᾳ ἀφεστηκότες; Curt. VIII 5, 2.

B. LENSCHAU, T., *RE* XXI (1952) 1797–1806.

4.74. **Ptolomeu** (gr. Πτολεμαῖος)

P. Ptolomeu (305–283 aC.) fou fill de Lagos de Macedònia i d'Arsinoe. Va ser un dels amics íntims i general d'Alexandre el Gran. Es va casar amb Artacama, filla d'Artabazos 2. Segons Arrià, fou Ptolomeu qui va entregar Bessos a Alexandre.

F. Arr. *An.* VII 4, 6 Πτολεμαίῳ δὲ τῷ σωματοφύλακι καὶ Εὐμενεῖ τῷ γραμματεῖ τῷ βασιλικῷ τὰς Ἀρταβάζου παῖδας τῷ μὲν Ἀρτακάμαν, τῷ δὲ Ἀρτωνιν; III 30, 2 Πτολεμαῖος δὲ περιστήσας ἐν κύκλῳ τῆς κόμης τοὺς ἱππέας ἦν γάρ τι καὶ τεῖχος περιβεβλημένον καὶ πύλαι κατ' αὐτό' ἐπεκηρυκεύετο τοῖς ἐν τῇ κόμῃ βαρβάροις ἀπαθεῖς σφᾶς ἀπαλλάσσεσθαι παραδόντας Βῆσσον; D.S. XVIII 54, 3; Str. XVII 794.

B. VOLKMANN, H., *RE* XXII (1959) 1603–1645.

4.75. **Roxana** (gr. Ῥωξάνη)

P. Va néixer l'any 347 i va morir l'any 310 aC. Fou la filla d'Oxiartes, un noble bactrià. Alexandre el Gran va prendre-la com a muller després de trobar-la amb la seva mare (anònima 1) i les seves germanes (anònimes 1) a la Roca Sogdiana.

F. Arr. *An.* VII 4, 4 ἡ Ὀξυάρτου τοῦ Βακτρίου παῖς Ῥωξάνη. IV 18, 4 καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτρην ταύτην ξυμπεφευγέσαι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὥς ἐς ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένους, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου. IV 19, 5 ἐρασθέντα δὲ οὐκ ἐθέλησαι ὑβρίσαι καθάπερ

αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπαξιῶσαι; D.S. XVIII 3, 3. XIX 105, 2; Str. XI 11, 4; Plut. *Pyrrh.* 4, 2.

B. NB. 262a.

4.76. Satibarzanes (gr. Σατιβαρζάνης)

P. Va néixer al segle IV i va morir el 330 aC. En algunes fonts també és anomenat com a Βαρζάνης, cf. Arr. *An.* IV 7,1. Era el sàtrapa dels aris. Va ser partidari de Bessos.

F. Arr. *An.* III 25, 5 ἰόντι δὲ Ἀλεξάνδρῳ τὴν ἐπὶ Βάκτρα ἐξηγγέλθη Σατιβαρζάνης ὁ Ἀρείων σατράπης Ἀνάξιππον μὲν καὶ τοὺς ἵππακοντιστάς τοὺς ζὺν αὐτῷ ἀπεκτονῶς, ὀπλίζων δὲ τοὺς Ἀρείους καὶ ζυνάγων εἰς Ἀρτακόανα πόλιν, ἵνα τὸ βασίλειον ᾦν τῶν Ἀρείων: ἐκεῖθεν δὲ ὅτι ἔγνωκεν, ἐπειδὴν προκεχωρηκότα Ἀλέξανδρον πύθεται, ἰέναι ζὺν τῇ δυνάμει παρὰ Βῆσσον, ὥς ζὺν ἐκείνῳ ἐπιθησόμενος ὅπῃ ἂν τύχη τοῖς Μακεδόσι.

B. NB. 291b; KAERST, F. *RE* III (1897) 36.

4.77. Seleuc (gr. Σέλευκος)

B. Va néixer aproximadament a l'any 358 i va morir l'any 281 aC. Fou un general de Filip II i d'Alexandre el Gran. Es va casar amb la filla del bactri Espitàmenes, Apama. Un cop mort Alexandre el Gran, va fundar l'Imperi Selèucida.

F. Plut. *Demetr.* 31, 3 Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον Σέλευκος ἐμνᾶτο πέμπων τὴν Δημητρίου καὶ Φίλας θυγατέρα Στρατονίκην, ἔχων μὲν ἐξ Ἀπάμας τῆς Περσίδος υἱὸν Ἀντίοχον, οἰόμενος δὲ τὰ πράγματα καὶ διαδόχοις ἀρκεῖν πλείοσι καὶ δεῖσθαι τῆς πρὸς ἐκεῖνον οἰκειότητος, ἐπεὶ καὶ Λυσίμαχον ἑώρα τῶν Πτολεμαίου θυγατέρων τὴν μὲν ἑαυτῷ, τὴν δ' Ἀγαθοκλεῖ τῷ υἱῷ λαμβάνοντα; Arr. *An.* V 13, 4. VII 4, 6; Plut. *Demetr.* 31; Str. XII 578.

B. STÄHELIN, F., *RE* IIA (1921) 1208–1235.

4.78. Sogdià (gr. Σογδιανός, Σεκυνδιάνος; ap. *Šugda-*)

P. Va viure al segle V aC. Probablement el seu nom aboca alguna relació amb la satrapia. Fill bastard d'Artaxerxes I i germanastre de Xerxes II. Va regnar durant sis mesos i catorze dies fins que el va assassinar el seu germanastre Oco, que després va prendre el nom de Darios II.

F. D.S. XII 71,1 τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ ἀδελφὸς Σογδιανὸς ἥρξε μῆνας ἐπτά. τοῦτον δ' ἀνελὼν Δαρεῖος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκαεννέα; Ctes. *Pers.* 44.

B. NB. 305a–b; *RE* IIIA (1927) 791–793 Weissbach; *OP* 235, 331.

4.79. Sofites (gr. Σοφίτης)

P. Personatge que va viure durant el segle IV aC i que fou sàtrapa de la Bactriana.

F. Tf. 12 384–387 ΣΩΦΥΤΟΥ (Gen.). -P Sophytes; baktrischer (?) Satrap. -T Baktrien.

4.80. Tènagon (gr. Τενάγων)

P. Personatge desconegut. Va ser un noble bactrià que va morir a Salamina.

F. A. *Pers.* 306–307 Τενάγων τ' ἀριστεὺς Βακτρίων ἰθαιγενὴς θαλασσόπληκτον νῆσον Αἴαντος πολεῖ.

B. NB. 323b.

4.81. Xerxes 1 (gr. Ξέρξης; ap. *Xšayāršān-*)

P. Xerxes I (519–475 aC.), rei de tot l'imperi persa. Dins del seu exèrcit es trobaven bactrians, sogdians i corasmis.

F. XPh 13–28 Ariya : Ariyaciça : θātiy : Xšayāršā : xšāyathiya : vašnā : Auramazdahā : imā : dahyāva : tyaišām : adam : xšāyathiya : āhām : apataram : hacā : Pārsā : adamšām : patiyaxšaya : manā : bājim : abaraha : tyašām : hacāma : aθahiya : ava : akunava : dātām

: tya : manā : avadiš : adāraya : Māda : Ūja : Haraுவதிš : Armina : Zraka : Parθava : Haraiva : Bāxtriš : Sugda : Uvārazmiš : Bābiruš : Athurā : Ōataguš : Sparda : Mudrāya : Yaunā : tya : drayahiyā : dārayatiy : utā : tyaiy : paradraya : dārayatiy : Maciyā : Arabāya : Gadāra : Hiduš : Katpatuka : Dahā : Sakā : haumavargā : Sakā : tigraxaudā : Skudrā : Ākaufaciya : Putāyā : Karkā : Kūšiya : θātiy : Xša; Hdt. VII 66 Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, Σόγδων δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων δὲ καὶ Λαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου; Hdt. I 183. VI 98; Ctes. *Pers.* 20; D.S. XI 1, 2; Tz. IV 184.

B. NB.173b; HINZ W. *RE IXA* (1967) 2096–2101; *OP* 162.

4.82. Xerxes 2 (gr. Ξέρξης; ap. *Xšayāršan*-)

P. Xerxes II (segle IV–424 aC.), fill del rei Artaxerxes I i germanastre de Sogdianos. Fou el rei de tot l'imperi persa durant un any

F. D.S. XII 64,1 Ἀρταξέρξης δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐτελεύτησεν ἄρξας ἔτη τετταράκοντα, τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ξέρξης ἐβασίλευσεν ἐνιαυτόν; Ctes. *Pers.* 44.

B. NB.173b; HINZ W. *RE IXA* (1967) 2101; *OP* 162.

4.83. Anònim 1

P. Va viure durant el segle IV aC. Rei de Bàctria que rep a Abràdatas d'ambaixada.

F. X. *Cyr.* V 1, 3. ἦν δὲ αὕτη ἡ γυνὴ τοῦ Ἀβραδάτου τοῦ Σουσίου: ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὢν, ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν Βακτρίων βασιλέα πρεσβεύων ᾧχετο ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτρίων βασιλεῖ.

4.84. Anònim 2

P. Va morir entre el 334 i el 324 aC. Va continuar essent governador de la Bactriana un cop conquerida la satrapia per Alexandre el Gran.

F. Curt. X 10,4 *Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis praeerant, quibus quisque finibus habuisset, imperium obtinerent, decretum est.*

4.85. Anònim 3

P. Va morir entre el 334 i el 324 aC. Va continuar essent governador de la Sogdiana un cop conquerida la satrapia per Alexandre el Gran.

F. Curt. X 10,4 *Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis praeerant, quibus quisque finibus habuisset, imperium obtinerent, decretum est.*

4.86. Anònim 4

P. Rei d'Asíria datat del segle VI aC. que va assetjar als bactrians.

F. X. *Cyr.* I 5,2 ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατεστραμμένος μὲν πάντας Σύρους, φύλον πάμπολυ, ὑπήκοον δὲ πεποιημένους τὸν Ἀραβίων βασιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Ὑρκανίους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βακτρίους, ἐνόμιζεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσειε, πάντων γε τῶν περὶ ῥαδίως ἄρξειν.

4.87. Anònima 1

P. Datada del segle IV aC. Esposa d'Oxiartes i mare de Roxana. Ella i totes les seves filles van quedar-se a la fortalesa de la Roca Sogdiana per ordre del seu marit, però foren trobades per Alexandre. Fou freta presonera juntament amb les seves filles

F. Arr. An. IV 18, καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτραν ταύτην ξυμπεφευγένοι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὥς ἐς ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένου, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου; IV 19,4 ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὀξυάρτου καὶ οἱ παῖδες.

4.88. Anònima 2

P. Datada del segle IV aC. La filla de Barsine i de Mentor. Es va casar amb Nearc.

F. Arr. An. VII 7,6 Νεάρχῳ δὲ τὴν Βαρσίνης τε καὶ Μέντορος παῖδα.

4.89. Anònimes 1

P. Datades del segle IV aC. Filles d'Oxiartes i germanes de Roxana. Van quedar-se a la fortalesa de la Roca Sogdiana juntament amb la seva mare i amb Roxana per ordre del seu pare, però foren trobades per Alexandre. Foren fetes presoneres juntament amb la seva mare.

F. Arr. An. IV 18,4 καὶ ἡ Ὀξυάρτου δὲ γυνὴ τοῦ Βακτρίου καὶ αἱ παῖδες αἱ Ὀξυάρτου ἐς τὴν πέτραν ταύτην ξυμπεφευγένοι ἐλέγοντο, Ὀξυάρτου αὐτὰς ὥς ἐς ἀνάλωτον δῆθεν τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὑπεκθεμένου, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀφειστήκει ἀπ' Ἀλεξάνδρου; IV 19,4 ἔνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες καὶ παῖδες ἐλήφθησαν καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὀξυάρτου καὶ οἱ παῖδες.

4.90. Anònims 1

P. Grup de barceus (VI-521/485 aC) que van anar a viure a Bàctria per ordre de Darios I.

F. Hdt. IV 204 τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα, βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι.

4.91. Anònims 2

P. Datats del segle VI aC. Àrabs que s'enrolen a l'exèrcit bactrià de Cir II el Gran.

F. Ctes. Pers. 26, 2 ἔδοξεν οὖν τοῖς τὸν Ἀρβάκην ἀπαντῆσαι τοῖς στρατηγοῖς τὴν ταχίστην, ἀναβόντας τῶν στρατιωτῶν τοὺς κρατίστους καὶ μάλιστ' εὐζώνους, ὅπως ἂν μὴ διὰ τῶν λόγων τοὺς Βακτριανοὺς δύνωνται μεῖσαι συναποστῆναι, τοῖς ὅπλοις βιάσωνται μετασχεῖν τῶν αὐτῶν ἐλπίδων.

4.92. Anònims 3

P. Conjunt de personatges datats del segle IV i morts entre el 334 i el 324. Formaven la cavalleria de Mènidass que van ser perseguits per bactrians.

F. Arr. An. III 13, 3 ὧν Μενίδας ἡγεῖτο. ἀντεκδραμόντες δὲ ἐπ' αὐτοὺς οἱ τε Σκύθαι ἱππεῖς καὶ τῶν.

4.93. Anònims 4

P. Grup de trenta nobles sogdians que foren fets presoners i portats a presència d'Alexandre Magne, datats del segle IV aC.

F. Curt. VII 10, 4 *Ex captivis Sogdianorum ad regem XXX nobilissimi corporum robore eximio perducti erant.*

4.94. Anònims 5

P. Datats del segle IV aC. Desertors de la Bactriana quan Alexandre el Gran estava a la satrapia, devastaven la zona.

F. Curt. VIII 1, 3 *At exules Bactriani cum DCCC Massagetarum equitibus proximos vicos vastaverunt.*

4.95. Anònims 6

P. Datats del segle IV aC. Cavalleria de Bàctria d'Alexandre el Gran.

F. Arr. An. V 12, 2 αὐτὸς δὲ ἐπιλεξάμενος τῶν τε ἐταίρων τὸ ἄγημα καὶ τὴν Ἡφαιστίωνος ἱππαρχίαν καὶ τὴν Περδίκκου τε καὶ Δημητρίου καὶ τοὺς ἐκ Βάκτρων καὶ Σογδιανῶν.

4.96. Anònims 7

P. Datats del segle IV aC. Cavalleria de la Sogdiana d'Alexandre el Gran.

F. Arr. An. V 12, 2 αὐτὸς δὲ ἐπιλεξάμενος τῶν τε ἐταίρων τὸ ἄγημα καὶ τὴν Ἡφαιστίωνος ἱππαρχίαν καὶ τὴν Περδίκκου τε καὶ Δημητρίου καὶ τοὺς ἐκ Βάκτρων καὶ Σογδιανῶν.

4.97. Anònims 8

P. Datats del segle IV aC. Foren oficials de Farnuces que van expulsar Espitàmenes de la Sogdiana.

F. Arr. An. IV 3, 7 ἱππέας μὲν ἔχοντας τῶν ἐταίρων ἕς ἐξήκοντα καὶ τῶν μισθοφόρων ὀκτακοσίους, πεζοὺς δὲ μισθοφόρους ἕς χιλίους πεντακοσίους.

5. CONCLUSIONS

Al llarg d'aquest treball hem pogut realitzar l'objectiu principal: dur a terme una primera aproximació a un llistat prosopogràfic gràcies al buidatge inicial de les diferents fonts primàries, especialment els documents antics, els epigràfics i els numismàtics. Aquest buidatge ens ha permès fer una llista d'un total de 97 personatges que estan relacionats directament amb les quatre satrapies estudiades, la Bactriana, la Coràsmia, la Margiana i la Sogdiana, però alhora el nostre interès també s'ha centrat en una determinada època, la de l'imperi aquemènida (558–323 aC.). És important tenir present que l'escassetat de fonts primàries, sobretot de textos d'autors perses i de més documentació epigràfica, pot fer que aquest llistat sigui més breu. Tot i això, els documents clàssics ens han facilitat la majoria d'informació.

Els personatges que hem pogut llistar, es poden dividir en diferents grups. En primer lloc podríem dividir-los segons la seva ètnia:

Perses					Grecs
Desconeguda/ Altres	Bactrians	Coràsmis	Margians	Sogdians	
Amitis	Apama	Faràsmenes	Frada	Ariàmazes	Abràdatas
Àrses	Ariobàrzanes			Anònim 3	Àlcetas
Artabazos 1	Artabanos			Anònims 1	Amintas
Artabazos 2	Artabes			Anònims 6	Atal
Artaxerxes 1	Artacama				Atenedor
Artaxerxes 2	Artonis				Bitó
Artaxerxes 3	Austanes				Cal·lístenes
Astiages	Barsine				Ceno
Autobares	Bessos				Clitos
Àzanes	Boxos				Cràter
Barsaentes	Dadarsi				Èumenes
Catanes	Espitàmenes 2				Filip
Cambises	Farnabazos				Gòrgias
Cir 1	Histanes				Hefestió
Cir 2	Oxiartes				Meleagre
Darios 1	Masistes				Mentor
Darios 2	Roxana				Nearc
Darios 3	Sofites				Parmenió
Datafernes	Tènagon				Peucoleu
Esmerdis	Anònim 1				Polipercont
Espitàmenes 1	Anònim 2				Ptolomeu
Farnuces	Anònima 1				Seleuc
Histaspes 1	Anònimes 1				
Histaspes 2	Anònims 4				
Orontòbates	Anònims 5				
Oxatres					
Mardoni					
Megabazos					
Menedem					
Mènidas					
Mitrobeu					
Munna					
Nabarzanes					
Satibarzanes					
Sogdià					
Xerxes 1					

Xerxes 2					
Anònima 2					
Anònims 2					
Anònims 3					
Anònims 7					
Anònims 8					

Veient aquesta taula, podem arribar a conclure que hi ha un total de 21 personatges grecs, 1 coràsmi, 1 margià, 25 bactrians i 49 personatges dels qui no coneixem la seva ètnia o bé són provenen d'altres localitats.

També els podríem dividir segons si pertanyen a la reialesa o bé són familiars dels sàtrapes, si són militars o altres: al primer grup hi formen part: Abràdatas, Amitis, Apama, Ariobàzanes, Àrses, Artabanos, Artacama, Artaxerxes 1, Artaxerxes 2, Artaxerxes 3, Artonis, Astiages, Barsaentes, Barsine, Bessos, Cambises, Círi 1, Círi 2, Darios 1, Darios 2, Darios 3, Esmerdis, Faràsmenes, Filip, Histanes, Oxatres, Oxiartes, Masistes, Roxana, Satibarzanes, Sogdià, Sofites, Tènagon, Xerxes 1, Xerxes 2, Anònim 1, Anònim 2, Anònim 3, Anònim 4, Anònima 4, Anònima 2, Anònimes 1 i Anònims 1; són militars Àlcetas, Amintas, Ariàmazes, Artabazos 1, Artabazos 2, Àrtabes, Àtal, Atenedor, Austanes, Autobares, Àzanes, Catanes, Cenós, Clitos, Cràter, Dadarsi, Datafernes, Espitàmenes 1, Espitàmenes 2, Farnabazos, Farnuces, Frada, Fratafernes, Gòrgias, Hefestió, Histaspes 1, Histaspes 2, Mardoni, Megabazos, Meleagre, Menedem, Mènidias, Mentor, Mitroheu, Nabarzanes, Nearc, Parmenió, Peucoleu, Polipercont, Ptolomeu, Seleuc, Anònims 3, Anònims 4, Anònims 5, Anònims 6, Anònims 7 i Anònims 8; i finalment, a l'últim grup hi trobem: Bitó, Boxos, Cal·lístenes, Munna i Anònims 2.

Un altre grup serien els anònims: en total hem trobat 6 personatges anònims i 9 grups de personatges anònims.

Pel que fa a les dones, n'hem trobat 8 i un grup d'anònimes: Amitis, Apama, Artacama, Artonis, Barsine, Roxana, Anònima 1, Anònima 2 i Anònimes 1.

Aquest treball és una primera aproximació a un llistat prosopogràfic d'època aquemènida de les satrapies més nord-orientals. Com que no s'ha trobat cap treball similar del mateix marc cronològic i etnogràfic, aquest treball pot utilitzar-se en un futur per acabar-lo de completar o per modificar-lo.

A nivell personal, m'ha permès familiaritzar-me amb la manera de treballar en prosopografia i amb com buscar informació en obres generals. També m'ha ajudat a perfeccionar la manera de recórrer a les fonts originals per comprendre la informació i utilitzar-la. Alhora m'ha aportat coneixements sobre l'època aquemènida i la Grècia oriental, període i zona que durant el grau no s'estudia en detall.

6. BIBLIOGRAFIA EMPRADA

Manuels de consulta i d'informació general

- ALBERICH, J.–ROS, M. (1993). *La transcripció dels mots propis grecs i llatins*. Barcelona.
- ALRAM, M. (1986). *Iranisches Personennamenbuch* Bd. IV. *Nomina Propria Iranica in Nummis*. Wien.
- ARBORIO MELLA, F.A. (1979). *L'imperio persiano. Da Ciro il Grande alla conquista araba*. Milano.
- CODOÑER, C. et al. (2011). *Historia de la literatura latina*. Madrid.
- DANDAMAEV, M.A.–LUKONIN, V.G. (1978). *Cultura y economía del Irán Antiguo*. Sabadell.
- HOFSTETTER, J. (1978). *Die Griechen in Persien*. Berlín.
- JACOBS, B. (1994). *Die Satrapienverwaltung im Perserreich zur Zeit Darius III*. Wiesbaden.
- JACOBY, F. (1958). *Die Fragmente der griechischen Historiker*. Leiden.
- JUSTI, F. (1895). *Iranisches Namenbuch*, Marburg (reimp. Hildesheim 1963).
- LÓPEZ FÉREZ, J.A. et al. (2008). *Historia de la literatura griega*. Madrid.
- MAYRHOFER, M. (1973). *Onomastica Persepolitana. Das Altiranische Namengut der Persepolis-Täfelchen*. Wien.
- SCHMITT, R. (1978). *Die Iranier-Namen bei Aischylos* (Iranica Graeca Vetustiora I). Wien.
- (2002). *Die iranischen und Iranier-Namen in den Schriften Xenophons* (Iranica Graeca Vetustiora II). Wien.
- (2006). *Iranische Anthroponyme in den erhaltenen Resten von Ktesias' Werk* (Iranica Graeca Vetustiora III). Wien.
- TARN, W.W. (2010). *The Greeks in Bactria and India*. Cambridge.
- VERBOVEN, K.–CARLIER, M.–DUMOLYN, J. (2007). “A Short Manual to the Art of Prosopography”, a Keats-Rohan, K.S.B. (ed.) *Prosopography. Approaches and Applications. A Handbook*. Oxford, p. 35-70.
- WISSOWA, G. et al. (eds.) (1893-1997). *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*. Stuttgart.

Fonts antigues i traduccions

- AUBERG, J., MALAMOUD, C. (1991). *Ctésias. Histoires de l'Orient*. Paris.
- BROWNSON, C.L. (1965). *Xenophon. Hellenica* (LCL). London.
- (1980). *Xenophon, Anabasis* (LCL). London.
- BRUNT, P.A. (1976). *Arrian* (LCL). London.
- GODLEY, A.D. (1969). *Herodotus* (LCL). London.
- HALLOCK, R.T. (1969). *Persepolis Fortification Tablets*. Chicago.
- JONES, H.L. (1960). *The Geography of Strabo* (LCL). London.
- KENT, R.G. (1950). *Old Persian: Grammar, Texts, Lexicon*. Connecticut.
- KIESSLINGIUS, T. (1826). *Joannes Tzetzes. Historiarum variarum, Chiliades*. Leipzig.
- MILLER, W. (1968). *Xenophon. Cyropaedia* (LCL). London.
- OLDFATHER, C.H.–WELLES, C.B.–GEER, R.M. (1962). *Diodorus Siculus. Library of History* (LCL). London.
- PERRIN, B. (1967). *Plutarch's lives* (LCL). London.
- ROLFE, J.C. (1971). *Quintus Curtius. History of Alexander* (LCL). London.

- SCHMITT, R. (1991). *The Bisitun Inscriptions of Darius the Great. Old Persian Text*. London.
- SMITH, C.F. (1919). *Thucydides. History of the Peloponnesian war* (LCL). London.
- SMYTH, H.W. (1983). *Aeschylus* (LCL). London.

Pàgines web

- LERICHE, P.—GRENET, F. (1988). “Bactria”. *Encyclopaedia Iranica* II/4, p. 339-344 <<http://www.iranicaonline.org/articles/bactria>> (últim accés: 09/06/2018).
- LURJE, P. (2017). “Sogdiana i. The Name Sogd”. *Encyclopædia Iranica*, online edition <<http://www.iranicaonline.org/articles/sogdiana-name>> (últim accés: 09/06/2018).

7. ANNEX

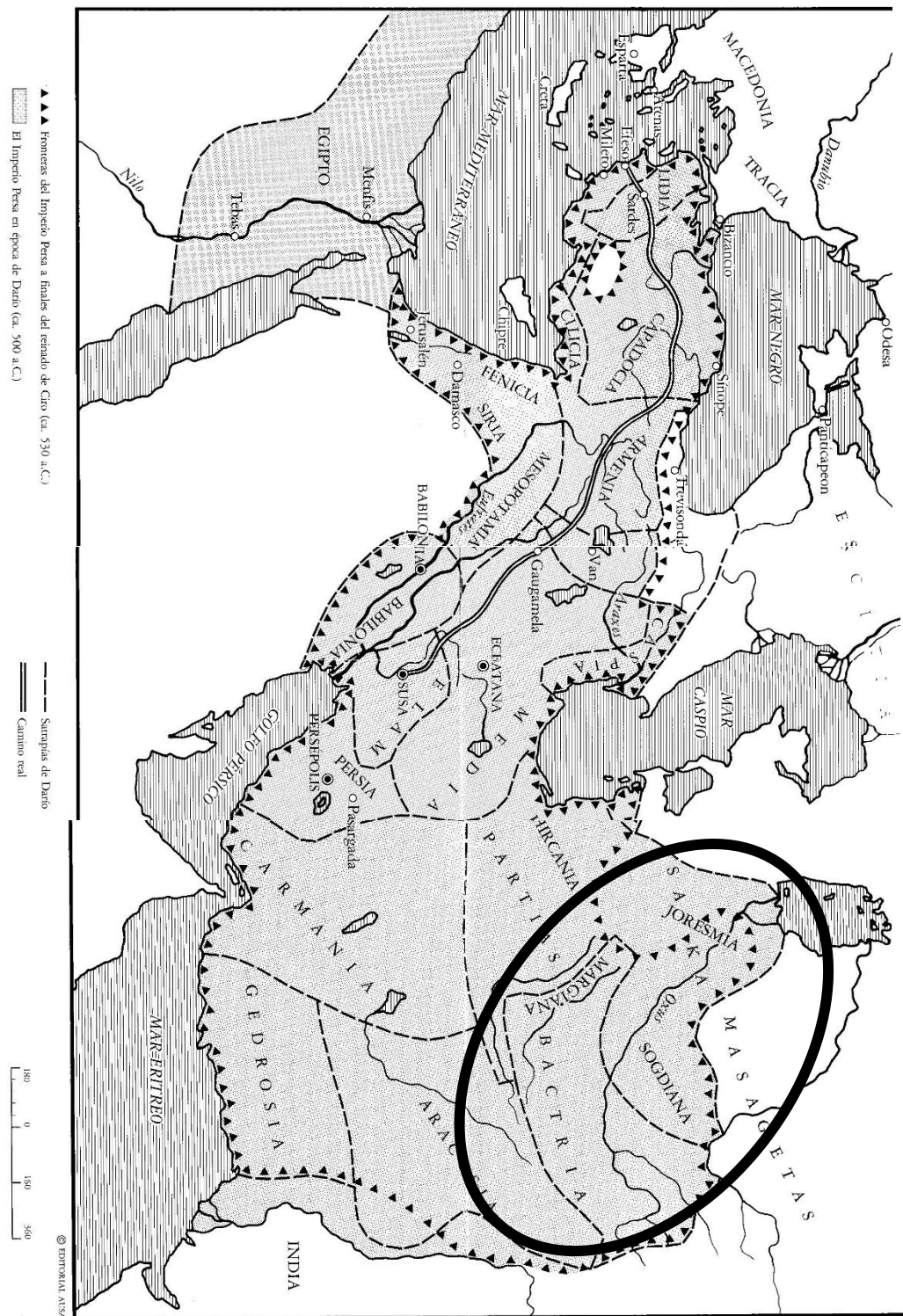

Fig. 1. Mapa de l'imperi aquemènida durant el regnat de Darios (ca. 500), extret de DANDAMAEV, M.A.—LUKONIN, V.G (1978).